

Hoeksche Waard

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2019 - 2022

CDA verbindt

Inhoud

1	Inleiding	4
2	CDA voor een vitale leefomgeving	6
2.1	Behoud van plaatselijke voorzieningen gaat vóór centralisatie en schaalvergroting	6
2.2	Een schone en groene leefomgeving	6
2.3	Wonen: kleinschalige ontwikkeling met aandacht voor groen	7
2.4	Opgroeien in de Hoeksche Waard	7
2.5	Recreatie	8
2.6	Cultureel erfgoed en cultuur	9
2.7	Aandacht voor Natuur en Milieu	10
3	CDA voor een dynamische regio	12
3.1	De Hoeksche Waard is een sterke partner in de dynamische regio	12
3.2	Onze troef: het landschap direct naast de 'grote stad'	12
3.3	Innovatie & landbouw	13
3.4	Economische en sociale vitaliteit: bereikbaarheid is cruciale voorwaarde	14
3.5	Werkgelegenheid	16
3.6	Ruimte voor en steun aan ondernemers	17
3.7	De Inclusieve gemeente: iedereen doet mee	18
3.8	Scholen en kenniscentra	19
3.9	Duurzaamheid en Maatschappelijk Verantwoord Beleid: integraal!	19
4	CDA voor een sterke lokale democratie en participatiesamenleving	23
4.1	Burgerparticipatie	23
4.2	De moderne netwerkmaatschappij: profiteren van onderlinge synergie	23
4.3	Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving	23
4.4	Gemeente wordt verbinder om maatschappelijke polarisatie te voorkomen	24
4.5	Jongeren betrekken bij de politiek	24
5	CDA voor welzijn en goede zorg	25
5.1	Centrum voor diagnostiek en behoud van dienstapothek na kantooruren	25
5.2	Aanrijtijden ambulance	25
5.3	Zorgkosten laag houden voor de inwoners van de Hoeksche Waard	25
5.4	Ontschoot werken om meer mogelijk te maken	26
5.5	Mensen met verward gedrag	26
5.6	Jeugdhulp	27
5.7	Algemene voorzieningen met preventief doel	27
5.8	Integrale aanpak van wijkverpleegkundigen, wijkteams en jeugdteams	27
5.9	Zelfredzaamheid: langer thuis wonen	28

5.10	Digitale hulp	28
5.11	Welzijn en Sport	29
5.12	Verborgen armoede en de gevolgen daarvan bestrijden	30
5.13	Veiligheid.....	31
5.14	Mantelzorg: oplossingen voor respijtzorg.....	31
6	CDA voor een goede dienstverlening aan alle inwoners.....	33
6.1	De gemeente komt naar de inwoners toe	33
6.2	Ondersteuning van verenigingen en vrijwilligers: het Vrijwilligersloket.....	33
6.3	Harmonisaties: zo snel mogelijk overal dezelfde regels en rechten	34
6.4	Advisering en dienstverlening aan ondernemers: het Ondernemersloket.....	34
6.5	Het Energieloket.....	34
6.6	Het Landbouwloket.....	35
7	CDA voor zuinig financieel beleid	36
7.1	CDA Hoeksche Waard let op uw financiën.....	36
8	Bijlage	38

Met dank aan de programmacommissie

Arie Gravendeel (secretaris)

Gerard Nijenstein

Henk van de Graaf

Karoline Vorthoren (voorzitter)

Koos Oostveen

Paul Boogaard

1 Inleiding

Voor onze inwoners, onze omgeving en de volgende generaties in de Hoeksche Waard staan voor het CDA drie zaken centraal:

- *het **welzijn** van en de goede zorg voor de inwoners, een samenleving waarin iedereen een waardevolle plaats heeft*
- *behouden en benutten van onze **mooie omgeving**, met betrokkenheid van de inwoners*
- *een echte bijdrage leveren op het gebied van **duurzaamheid** en werkgelegenheid in het belang van de wereld nu en de volgende generaties.*

Het CDA Hoeksche Waard staat voor een gemeente waarin inwoners naar elkaar omzien en samen bepalen hoe hun leefomgeving eruit hoort te zien. Een plek waarin alle leeftijdsgroepen zich welkom voelen, waar de sociale binding sterk is en het verenigingsleven bloeiend. Een omgeving waar het fijn opgroeien is, waar ruim plek is voor gezinnen en waar genoten kan worden van een goede oude dag. Waar de middenstand bloeit, ondernemers ruimte krijgen voor nieuwe initiatieven en waar een klimaat heerst van samenwerking en innovatie. Het landschappelijk karakter willen we koesteren, maar ook benutten vanuit ons streven om de Hoeksche Waard vitaal te houden en van toegevoegde waarde te laten zijn. De rol van de gemeente is vooral een verbindende en stimulerende, maar ook is een sterk bestuur van belang voor de positie die wij innemen ten opzichte van de omliggende gemeentes en de provinciale en landelijke overheid.

Om onze ambities invulling te geven zien we enkele belangrijke pijlers:

- De Hoeksche Waard is naar buiten toe een sterke gemeente, en partner voor omliggende regio's
- Binnen de Hoeksche Waard werken gemeente en inwoners onderling goed samen aan de voorwaarden voor een prettige en veilige leefomgeving
- We hebben aandacht voor het landschap en duurzaamheid in het algemeen
- De Hoeksche Waard is een gezond en levendig eiland, waar het prettig wonen, werken en recreëren is
- Ondernemers krijgen in de Hoeksche Waard volop kansen en nieuwe initiatieven worden gestimuleerd en gefaciliteerd door de gemeente
- We gaan realistisch en verantwoord om met onze financiën.

Het CDA Hoeksche Waard maakt zich sterk voor een stevige lokale democratie. Immers, de politiek is niet van de gemeenteraad of de wethouders, maar van de inwoners. De afgelopen collegeperiode kenmerkte zich door een stevige discussie over de bestuurlijke toekomst van de Hoeksche Waard. Niet alleen de gemeenteraadsleden hadden hier een mening over, ook de inwoners spraken zich in drie gemeenten tijdens een burgerpeiling uit. Ondertussen heeft de politiek in Den Haag besloten en wordt de Hoeksche Waard één gemeente.

Ook binnen de politieke partijen werd over de verschillende standpunten gediscussieerd, zo ook binnen het CDA. Op basis van argumenten maakten sommige de keuze voor zelfstandige gemeenten, anderen juist voor één gemeente. Hoewel de argumentatie dan misschien verschilde, de uitgangspunten waren voor alle CDA'ers gelijk: Het allerbeste realiseren voor inwoners, bedrijven, verenigen en stichtingen. U kunt ervan op aan dat de CDA afdelingen de afgelopen vier jaar goed geluisterd hebben naar uw zorgen en overwegingen als het gaat om de herindeling. Sterker nog, uw zorgen en overwegingen zijn onze leidraad voor de komende periode.

Juist nu kunt u op het CDA rekenen wanneer het gaat om het vertegenwoordigen van uw stem en van uw dorp. Wij zoeken u op omdat wij willen weten wat ú denkt, wat ú wilt voor uw Hoeksche Waard. Wij zullen ruimschoots aanwezig en benaderbaar zijn op markten, braderieën en bijeenkomsten, maar u kunt ons ook altijd bellen of mailen met uw ideeën en vragen. Wij zijn er voor u.

**Het CDA is een brede volkspartij met het Bijbelse Evangelie als inspiratiebron.
We handelen op basis van de volgende kernbegrippen:**

Rentmeesterschap

Vanuit een besef van verbondenheid tussen de generaties voelt het CDA zich verantwoordelijk voor onze natuur en cultuur. We hebben de natuur en de cultuur geërfd van onze (voor)ouders en te leen van de mensen die na ons komen. Dat vraagt dat we verder kijken dan ons eigen belang en onze eigen tijd, ook op financieel gebied. Beheren en beheersen zijn niet voldoende. Om een betere samenleving achter te laten zijn creativiteit en innovatie nodig.

Gespreide verantwoordelijkheid

Voor het CDA begint politiek met de erkenning van maatschappelijk initiatief. Mensen, buurten, sportclubs, scholen, kerken, zorginstellingen, bedrijven: ze leveren allemaal een unieke bijdrage aan de samenleving. Wederzijds vertrouwen tussen overheid en burgers is belangrijk. Niet alles hoeft volgens vaste regels te gebeuren, wij geloven in maatwerk. Mensen en bedrijven weten vaak zelf heel goed hoe dingen geregeld moeten worden. Het CDA staat open voor hun suggesties.

Publieke gerechtigheid

Het CDA vindt de rechtsstaat een onmisbare voorwaarde voor de bescherming van menselijke waardigheid. Een betrouwbare overheid moet duidelijke grenzen stellen en geeft mensen zekerheid. De overheid is er ook om onrecht te bestrijden, ze moet rechtvaardig zijn. En, de overheid moet zorgen voor mensen die kwetsbaar en afhankelijk zijn.

Solidariteit

Het CDA wil de onderlinge verbondenheid tussen burgers versterken. Daarvoor moet er betrokkenheid zijn tussen generaties en tussen arm en rijk. We leven niet alleen voor onszelf, we geven samen de maatschappij vorm. De overheid moet zorgen voor de basis van sociale zekerheid: voor iedereen is er gezondheidszorg, onderwijs en inkomen. Het CDA vindt het belangrijk dat de persoonlijke factor daarbij niet uit het oog wordt verloren.

2 CDA voor een vitale leefomgeving

Voor haar inwoners biedt de Hoeksche Waard een rustige, schone en landelijke omgeving waar het prettig wonen en werken is en waar kinderen veilig opgroeien. Een groene oase van rust ten opzichte van de hectiek van de randstad.

2.1 Behoud van plaatselijke voorzieningen gaat vóór centralisatie en schaalvergroting

Elk dorp, wijk of buurtschap heeft zijn eigen karakteristiek en dat maakt de regio sterk in diversiteit. Het CDA streeft ernaar dat iedereen ergens binnen de Hoeksche waard een eigen plek kan vinden. Het CDA wil ook in de toekomst geen eenheidsworst en wij pleiten daarom sterk voor het behoud van voorzieningen in elke kern.

Verenigingen en vrijwilligers

Het verenigingsleven bepaalt voor een groot deel de eigenheid van een kern. Daarom zullen wij sterk waken over het behoud van verenigingen. Wij zullen op zoek gaan naar nieuwe mogelijkheden en vormen om hen te versterken en te bedienen. Ook buurtinitiatieven en vrijwilligersverbanden kunnen altijd op ons rekenen. Echter, de gemeente heeft niet altijd een initiërende rol. Ideeën moeten zoveel als mogelijk vanuit de inwoners zelf komen. Daarom willen wij ook geen centralisatie van (sport)verenigingen als dat niet uitdrukkelijk op initiatief van de verenigingen zelf komt. Op dit punt stellen wij efficiëntie ondergeschikt aan karakter en identiteit.

Belangrijk is ook dat evenementen, jaarmarkten en volksfeesten in ruime mate ook in de nieuwe collegeperiode worden voortgezet. Evenementen zijn veelal de vrucht van de tomeloze inzet van op het dorp betrokken vrijwilligers en detailhandelsverenigingen; daarom bevordert het CDA dat de nieuwe gemeente de organisatie ervan beloont met betrokkenheid en een adequate en vlotte vergunningverlening.

2.2 Een schone en groene leefomgeving

Het is fijn wonen in een schone en verzorgde leefomgeving. Daarom moet er bijvoorbeeld tijdig en goed gesnoeid en gemaaid worden en moeten paden en opgangen netjes getegeld zijn. Wij vinden dat er ook gelet mag worden op zichtbare verrommeling. Daar spreken we elkaar op aan en zo zorgen we er met elkaar voor dat de dorpen er netjes bij liggen.

We bewaken onze groene omgeving en daarom vragen wij initiatiefnemers, bijvoorbeeld projectontwikkelaars van bedrijventerreinen, een percentage van de projectopbrengst te besteden aan de plaatselijke leefomgeving. Al in het bestemmingsplan voor nieuwe bedrijventerreinen (of uitbreiding van bestaande bedrijventerreinen) willen wij met de projectontwikkelaar een duidelijke afspraak maken over de fasering van de groeninrichting: eerst groenvoorziening langs de randen aanbrengen om het terrein in aanbouw te onttrekken aan het zicht van omwonenden of inpasbaar te maken in het open landschap.

Idee: statiegeld op zwerfafval

De beste ideeën komen natuurlijk van de inwoners zelf.

Als CDA doen we ook graag een suggestie: Verenigingen en scholen worden gestimuleerd om één keer per jaar zwerfafval op te halen. Daarvoor kunnen zij prikstokken en zakken ophalen op het gemeentehuis of op afhaalpunten in het dorp. Een kleine vergoeding stimuleert de inzameling, en geeft verenigingen en scholen wat extra's.

2.3 Wonen: kleinschalige ontwikkeling met aandacht voor groen

Het CDA vindt het belangrijk dat er extra gebouwd mag worden in de Hoeksche Waard, boven op de 3000 woningen die de Provincie Zuid-Holland heeft toegewezen aan onze regio voor het huisvesten van onze eigen inwoners. Met extra woningen hopen wij jonge gezinnen te behouden en aan te trekken. Dat is belangrijk voor een evenwichtige opbouw van de bevolking. Deze evenwichtige bevolkingsopbouw stelt ons beter in staat om voorzieningen te behouden voor het eiland en komt daarmee de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen ten goede. Op termijn voorkomt het ook problemen zoals een vrijwilligerstekort, dat nu al dreigt o.a. in de zorg. Kortom, we hopen nieuwe Hoeksche Waarders te mogen verwelkomen die samen met ons de regio energiek houden.

We willen verder bouwen in de maat en schaal van onze dorpen (dus geen Vinex-wijken in de Hoeksche Waard). Wij zijn vóór woningbouwprojecten die qua omvang zijn afgestemd op het benodigde draagvlak voor de voorzieningen per kern. Het CDA wil in de komende periode 1000 extra woningen bouwen, vanwege het behoud van de leefbaarheid in de Hoeksche Waard. Nieuwe woonconcepten moeten ruimte krijgen, en harmonisatie in welstand en de visie van het Kwaliteitsteam Hoeksche Waard is daarvoor belangrijk. De gemeente moet nadenken over woningbouw passend bij de polder en het landschap. Daarbij moet er kritisch gekeken worden of dat méér welstand vergt dan op dit moment. Als we het karakteristieke van de regio willen behouden moeten we streekeigen typische omgevingskaders vaststellen. Daarbinnen geldt bouwvrijheid voor de inwoners. Een goede stedenbouwkundige die verstand heeft van het gebied is daarvoor een belangrijke adviseur. Voor wat betreft de inpassing in het landschap is het belangrijk dat we creatief omgaan met lintgerichte bebouwing, maar ook groene linten houden met alleen bomen. Boerderijen, kreken en dijken brengen het karakter, net zoals agrarische bouwblokken. Er is aandacht nodig voor wat er kan en mag (bestemmingsplannen) met vrijkomende agrarische bebouwing. Wij vinden het specifiek ook belangrijk dat boeren die stoppen met hun bedrijf een goed inzicht krijgen in de mogelijkheden die er zijn voor de panden van het vrijkomende bedrijf, bijvoorbeeld voor woonoplossingen. Bij nieuw te ontwikkelen locaties wil het CDA ook oog houden voor de agrarische ondernemers.

Woningbouw kan nieuwbouw zijn, maar wij willen ook nadrukkelijk kijken naar vrijgekomen panden waar een andere bestemming op zit. Bijvoorbeeld bedrijfspanden in het centrum en winkelpanden die niet meer worden gebruikt. Door hergebruik van leegstaand vastgoed voorkomen we verpaupering en kunnen we ruimte maken voor nieuwe vormen van wonen. Hergebruik is bovendien de meest duurzame oplossing voor bestaande panden!

Door als gemeente creatief mee te denken én te faciliteren in het uitwerken van ideeën voor gemengde groepen bewoners, wordt sociale interactie optimaal gestimuleerd. Hiermee blijven ook monumentale en karakteristieke panden bewaard.

Een ander punt waar we aandacht aan willen besteden is het realiseren van een aantal tijdelijke perspectiefwoningen (short stay facilities) voor mensen die onverwachts een acute woningvraag hebben. Short stay facility oftewel flexibel wonen is noodzakelijk voor diversen groepen mensen. Denk b.v. aan: een partner bij echtscheidingen, een tijdelijke medewerker bij een bedrijf, maar ook aan jongeren die (nog niet) in aanmerking komen voor een woning maar ook niet meer thuis kunnen of willen wonen. Ook op dit punt zal de samenwerking worden gezocht met initiatiefnemers.

2.4 Opgroeien in de Hoeksche Waard

Onze kinderen kunnen veilig en onbezorgd opgroeien in de Hoeksche Waard. Het geborgen gevoel van opgroeien in een gezonde groene omgeving waar het veilig en schoon is, nemen ze hun leven lang met zich mee. Wij zijn scherp op deze waarden en zullen nieuwe ontwikkelingen op ons eiland ook altijd blijven bekijken door de bril van ouders en verzorgers. Wij willen genoeg groene speeltui-

nen, veilige fietspaden, verkeersluwe zones rondom scholen. Ook voor de oudere jeugd gaan wij op zoek naar ontmoetingsplekken en mogelijkheden voor sport en ontspanning.

Multifunctionele buitenspeelvelden

CDA wil door de hele Hoeksche Waard multifunctionele buitenspeelvelden die speel- en ontspanningsmogelijkheden bieden voor kinderen en ook voor ouderen. Ook de verenigingen in de dorpen kunnen hiervan profiteren. Zo wordt het mogelijk dat jong en oud elkaar ontmoeten en dat verenigingen een bijdrage kunnen leveren aan spel en bewegen in de gezonde buitenlucht. Denk aan gymnastiekveldjes, trapveldjes, tafeltennistafels, schaakbordtafeltjes, picknicktafels als ook open schoolpleinen.

2.5 Recreatie

De Hoeksche Waard heeft op verschillende wijze en verschillende plaatsen sterke recreatieve waarden. Een landelijk bekend en veel bezocht Tiengemeten, een prachtige Binnenmaas, een immens buitengebied voor de fietsende recreant met hoogtepunten langs de randen (Korendijkse Slikken, Argusvlinder, het Oudeland van Strijen en Oeverlanden Strijensas) diverse wandelnatuurpolders langs de eilandrand, en door de eigen inwoners hoog gewaardeerde recreatieplekken (Costa del Spui, Hitsuers Kade, 't Gors, de Oude Tol, Strijensas, de golfbanen in Strijen en Numansdorp) en de pittoreske winkelstraten in o.a. Numansdorp, Strijen en Oud-Beijerland. De gehele gemeente is een aaneengeschakeld gebied van 60 polders en evenzovele recreatieve fietsroutes; het gebruik en de kwaliteit van die fietsroutes zal verder worden bevorderd. Met dit laatste kan tegelijkertijd een bijdrage worden geleverd aan het realiseren van veilige fietsroutes naar scholen. Verspreid door het gebied is er een keur aan monumenten, kerken, molens een karakteristieke boerderijen.

Als we als Hoeksche Waard een versterkt imago willen creëren op het gebied van recreatie dan zouden we nieuwe activiteiten moeten ontwikkelen die passen bij de streek. Per definitie zijn dat wat ons betreft kleinschalige activiteiten, met eventueel een spin-off van kortdurend verblijf, zoals familie die mee komt voor een evenement.

Aan het recreatieve medegebruik van het buitengebied moet ook de nieuwe gemeente medewerking verlenen. Nieuwe impulsen van recreatief ondernemerschap die hieraan bijdragen willen we honoreren. De rustzoekende recreant is in het buitengebied, in restaurant en op het dorpsterras welkom in de Hoeksche Waard! Van het CDA mag dit type recreatie zich verder ontwikkelen. Om recreatie en toerisme verder te stimuleren willen wij dat de gemeente noodzakelijke initiatieven ondersteunt zoals het 'Tiengemetepad' en overige (fiets)infrastructuur, en cultuur zoals musea duidelijker op de kaart zet. De belangrijkste rol is wellicht die van ondersteuner van initiatieven van inwoners en ondernemers: minder regelzucht en proactieve advisering.

Het CDA wil graag experimenteren met een verdelingsmethodiek voor Toeristenbelasting (zoals elders in het land wordt toegepast): bijvoorbeeld 1/3 van de toeristenbelasting is door de gemeente vrij te besteden, en 2/3 bepaalt de gemeente samen met belanghebbenden, bijvoorbeeld de horeca en recreatieondernemers.

Hoeksche Randerij

De Hoeksche Randerij zou een concept kunnen worden voor natuurlandbouw en natuurrecreatie op randen. Het kan worden ontwikkeld op nu vaak harde grenzen tussen landbouwgebieden en bijvoorbeeld natuurgebieden en dorpsranden. De Hoeksche Waard kent veel mooie randgebieden, waar de inwoners misschien nog veel meer van zouden kunnen genieten als er een kleinschalige ontwikkeling zou plaatsvinden. Een gemeenschappelijke tuin bijvoorbeeld, of een mini-parkje met wat bankjes om uit te kijken over het landschap. Vanuit de gemeente zou een impuls kunnen worden gegeven aan cultuurontwikkeling in deze gebiedjes, en ecologische principes zouden centraal kunnen staan bij de ontwikkeling. Er kan zo een netwerk van kleinschalig natuurlijk cultuurlandschap ontstaan dat zich door het grootschalig landschap heen weeft.

Kleinschalige recreatie voor inwoners van dorpen. Voorbeeld Heinenoord, maar ook voor andere dorpen een idee

Nu de dorpskern Heinenoord windmolens krijgt, vinden wij het wenselijk dat de inwoners van dorpskern Heinenoord iets terugkrijgen. Van meerdere inwoners hebben wij begrepen dat een stukje recreatiegebied welkom zou zijn. Nagenoeg alle dorpen langs een rivier hebben de beschikking over recreatiemogelijkheden langs de rivier. In Heinenoord is er geen locatie op loop- of fietsafstand van de dorpskern waar inwoners langs het water kunnen wandelen, zitten of sportvissen. Er zou een stuk rivieroever kunnen worden aangepast om recreatie mogelijk te maken, bijvoorbeeld een stukje talud met wat bankjes en wandelgelegenheid langs de rivier. Aan de oostkant van de haven van Heinenoord ligt een smalle strook met bomen. Dit gebied zou een mooie en bereikbare locatie zijn.

2.6 Cultureel erfgoed en cultuur

Wij staan voor een brede definitie van cultuur en cultureel erfgoed. Van de karakteristieke dorpenstructuur met dijken en krekten tot amateurtoneel en plaatselijke kunstenaars. Cultuur bepaalt voor een groot deel wat er zo bijzonder is aan de Hoeksche Waarders en het eiland.

Cultureel erfgoed

Veel plekken op ons eiland zijn mooi en cultureel belangrijk. Het landschap, de oude, kronkelende dijken, de brede rivieren om ons heen, de dorpenstructuur. Onze kerken en molens; mooie oude dorpsgezichten; heel wat gemeentelijke monumenten. Het CDA wil hier zuinig op zijn. Dat wil bijvoorbeeld zeggen: vanaf de dijken moet het land rustig bekeken kunnen worden. Het CDA steunt dus pogingen om zwaar vrachtverkeer zo veel mogelijk van de dijken te weren. Wij steunen, waar dat kan, akkerranden met bloemen.

En wij stimuleren en steunen eigenaren bij het goed en mooi houden van dit alles. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de gemeente voor van alles met geld klaar moet staan. Maar waar we kunnen, zullen we meedenken, meehelpen en faciliteren om al dit moois te behouden.

Cultuur

Ook voor cultuur zijn goede verbindingen met de dorpen en steden om ons heen belangrijk. Maar ook hier “thuis” gebeurt veel, en kan nog meer gebeuren. Voor de eigen inwoners, en voor bezoekers van buiten. We hebben musea in Heinenoord, in Strijen, Oud-Beijerland en op Tiengemetten. Helemaal of bijna helemaal draaiend met vrijwilligers. Het CDA is deze vrijwilligers heel dankbaar en wil hen ondersteunen waar dat kan. De Hoeksche Waard is ook rijk aan andere culturele verenigingen en uitingen zoals bijvoorbeeld muziek- en toneelverenigingen en de Concertcommissie Hoeksche Waard. Deze verenigingen zijn daarmee ook dragers van de Hoeksche Waardse cultuur en van een bloeiend verenigingsleven; daarom wil het CDA het voortbestaan hiervan koesteren en bevorderen middels een daarvoor nog te ontwikkelen Hoeksche Waards cultuurbeleid. Kleinschalige initia-

tieven passen bij de schaal van de Hoeksche Waard. Gezelschappen treden nu op in dorpshuizen en (gym)zalen in alle dorpen, en dat maakt dat onze cultuur breed gedeeld en laagdrempelig toegankelijk blijft. Bij toekomstige (private) ontwikkelingen zou onderzocht kunnen worden of een ruimte waar grotere gezelschappen kunnen repeteren en optreden haalbaar is.

Daarnaast gaat onze aandacht uit naar de bibliotheken die breed verspreid zijn over het eiland. Dat moet zo blijven, vindt het CDA. Ook of juist in dit digitale tijdperk vinden wij het heel waardevol dat er ruimtes zijn waar mensen gewoon kunnen binnenlopen, snuffelen, anderen tegenkomen en exposities kunnen bekijken. Het CDA waardeert dus ook dit werk, en wil het graag blijven steunen. Bibliotheken zijn daarnaast ook een belangrijk middel om laaggeletterdheid tegen te gaan en te voorkomen.

2.7 Aandacht voor Natuur en Milieu

Op ons groene eiland moet er extra aandacht zijn voor het milieu. Er zijn verschillende punten waar het CDA zich extra voor wil inzetten omdat deze ons zorgen baren: insecten, chemische bestrijdingsmiddelen, luchtkwaliteit, diversiteit in flora en fauna.

Hoeksche Waards Landschap (HWL) is een belangrijke partner als het gaat om het behoud van de natuur op ons eiland. Samen met HWL moet de gemeente volgens het CDA de komende jaren werken aan de bewustwording en betrokkenheid van de inwoners. Bestuurders en beleidsmedewerkers hoeven niet alles te initiëren, laat vooral de inwoners suggesties aandragen voor natuurbehoud. De nadruk moet volgens ons niet alleen liggen op grote projecten maar juist op huishoudens, van waaruit de samenwerking met grotere organisaties kan worden gezocht. Zo dicht mogelijk bij de burgers moeten we de bewustwording voor het behoud in de eigen woonomgeving omarmen en in stand houden. Een speerpunt van HWL is, naast het behouden van flora, nu vooral het behouden van fauna. Simpele maatregelen vanuit bewustwording en betrokkenheid van de inwoners kunnen daar een enorm verschil in maken. Bijenkasten en nestkastjes zouden standaard een aandachtspunt moeten zijn in de bouw. Niet alleen groot denken maar juist ook op burgersniveau. De politiek kan dit promoten. De biodiversiteit in de wijken zou op deze manier worden gestimuleerd en dat draagt bij aan het welzijn van inwoners.

Groene tuinen

Een voorbeeld van betrokkenheid van inwoners: om het water goed te laten weglopen na regenval is het belangrijk dat een substantieel deel van het landschap groen is en vrij van bestrating. Inwoners kunnen daarbij helpen door hun tuin zo groen mogelijk te houden. Om bewustwording te vergroten zou HWL-cursussen kunnen geven, bijvoorbeeld over het fauna vriendelijk maken van de tuin. De politiek zou dit mede kunnen uitdragen.

Insecten

De afgelopen jaren zien we een forse afname van het aantal insecten. Een afname die drastische gevolgen heeft. Insecten zijn onmisbaar. Want zonder insecten kunnen bloemen, gewassen en bomen zich niet meer voortplanten en zullen insectenetters, zoals weidevogels, het moeilijk krijgen.

Een van de oorzaken van de afname is intensieve landbouw. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zoals heeft tot gevolg dat steeds meer bloemen en planten verdwijnen en daarmee ook de insecten.

Met name in de Hoeksche Waard liggen kansen om samen met onze agrariërs de landbouw natuurvriendelijker te maken door bijvoorbeeld het aanleggen van bloemrijke akkers en slootkanten. In de Hoeksche Waard zijn goede voorbeelden waar met hoogwaardige technologie (precisielandbouw) zeer gericht en met minimale inzet van gewasbeschermingsmiddelen wordt gewerkt. Dergelijke in-

novatieve methoden zijn een voorbeeld voor de landbouw in Nederland en moeten gestimuleerd worden.

Maar ook wij allen kunnen ons inzetten door gebruik te maken van milieuvriendelijker middelen om onkruid te bestrijden en onze eigen tuin insectvriendelijker te maken. Initiatieven voor het houden van bijen kunnen op onze steun rekenen.

Luchtkwaliteit

Om de luchtkwaliteit positief te bevorderen vinden wij het belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan en onderzoek wordt gedaan naar gewassen die die CO₂ opnemen en daardoor zorgen voor een gezonde lucht. Immers, sommige gewassen leveren evenveel of meer op aan verbetering van de luchtkwaliteit als een bos. Ook krijgt de luchtkwaliteit een goede positieve impuls door regeneratieve landbouw: het zo weinig mogelijk onbegroeid laten van de bodem; minder of helemaal niet omploegen van de grond, gewassen zaaien die zoveel mogelijk grond bedekken en het roteren van gewassen. Het CDA vindt het belangrijk dat een goede luchtkwaliteit voor onze regio bij de nieuwe gemeente een aandachtspunt is.

Combinaties tussen natuur, recreatie, agrarische activiteiten en zorg/educatie

Het CDA vindt het belangrijk dat er een goede balans is tussen groen voor natuurrecreatie en groen voor agrarische doeleinden. Recreatie kan een economische motor zijn voor ons eiland, maar wat ons betreft niet ten koste van land met een agrarische bestemming. Wel zullen wij proberen om (samen met Hoeksche Waards Landschap) combinaties te zoeken tussen natuur, agrarische activiteiten en zorg en/of educatie. We denken bijvoorbeeld aan een zorgboerderij met een koffiehoeke waar fietsers kunnen uitrusten. Ook bewustwording van de natuur bij kinderen vinden wij een belangrijke taak waar de gemeente in kan stimuleren. Kinderen die opgroeien met respect voor de natuur hebben later ook meer oog voor natuurproblematiek.

Voor honden- en paardenbezitters willen we aangewezen gebieden waar buiten de paden gereden mag worden en waar honden vrij kunnen rennen.

De schoolboer: mogelijk project om natuur en educatie te verbinden

De schoolboer is de verbindende factor tussen initiatieven en scholen om kinderen meer in aanraking te brengen met groen. De schoolboer heeft enkele schooltuinen onder zijn hoede (kunnen ook speciaal daarvoor aangelegde plantsoenen zijn). Hij draagt zorg voor het structurele onderhoud en de instandhouding van de schooltuinen. Hij is daarin de vakleerkracht en daarbij de schakel naar buiten. Kan de link aangeven tussen de imker die op bezoek komt en de planten in de schooltuin, of inzicht geven hoe het leven op de boerderij waar een bezoek aan wordt gebracht zich verhoudt tot het verbouwen van gewassen in de schooltuin.

3 CDA voor een dynamische regio

De Hoeksche Waard is een onafhankelijke, sterke gemeente die haar zaakjes goed op orde heeft. Zij is een stevige gesprekspartner voor omliggende regio's zoals de metropoolregio Rotterdam/Den Haag en de Drechtsteden regio. De Hoeksche Waard heeft onderscheidend vermogen als regio en geeft de toon aan met innovatieve landbouw en natuurrecreatie.

3.1 De Hoeksche Waard is een sterke partner in de dynamische regio

De Hoeksche Waard is onderdeel van een dynamische regio waar veel speelt, nu en in de komende jaren. Interessante nieuwe ontwikkelingen en kansen ontstaan, maar daar moeten we wel proactief zelf op inspringen. We zijn als middelgrote gemeente een volwaardige partner in ZHZ-verbanden van de Omgevingsdienst, de Veiligheidsregio en de Dienst Gezondheid en Jeugd.

Het CDA blijft zich sterk maken voor adequate regionale brandweerzorg en rampenbestrijdingsorganisatie.

Ook economische samenwerking met het omliggende gebied moet volgens ons de komende jaren veel aandacht krijgen. Wij willen goed beleid en duidelijke keuzes, zodat we geen kansen laten liggen en een optimale bijdrage leveren aan het welzijn van de inwoners, waarbij we de gevolgen van vergrijzing en ontgroening het hoofd kunnen bieden.

3.2 Onze troef: het landschap direct naast de 'grote stad'

Direct grenzend aan de Rotterdamse Regio en de Drechtsteden en omringd door het Haringvliet, het Hollandsch Diep, Spui en de Oude Maas ligt het Nationaal Landschap Hoeksche Waard. Het oorspronkelijk karakter van het landschap met zijn openheid, dijken en kreken is hier nog duidelijk zichtbaar. In de Hoeksche Waard hebben de inwoners nog echt de ruimte om te wonen, te werken en te recreëren. Het CDA vindt dat we dat veel meer als troef moeten inzetten.

De Hoeksche Waard bevindt zich in een bijzondere positie doordat zij vlakbij de nog steeds groeiende Zuidvleugel van de Randstad ligt. Nu al, maar in de toekomst nog meer, zullen bewoners vanuit de Randstad naar de Hoeksche Waard komen voor de rust en de ruimte die zij in het stedelijk gebied steeds minder vinden. Daarmee kunnen we de landelijke trend van vergrijzing en zelfs krimp niet alleen het hoofd bieden maar blijven we ook genoeg draagkracht behouden voor het behoud van onze voorzieningen. Om de economische vitaliteit te stimuleren en de leefkwaliteit te verbeteren, wil het CDA o.a. inzetten op de ontwikkeling van natuur- en recreatiegebieden, uiteraard met respect voor natuur en milieu. De kwaliteit van bestaande natuur- en recreatiegebieden willen wij verbeteren en we zijn er voorstander van dat nieuwe gebieden worden aangelegd en beter bereikbaar en (be)leefbaar gemaakt. Hierdoor kunnen we niet alleen meer mensen op een niet-belastende manier laten genieten van ons landschap, maar stimuleren we ook de werkgelegenheid wat weer in het belang is van de economische vitaliteit. Bewoners van de Hoeksche Waard en bewoners van het omringende stedelijke gebied kunnen hier recreëren en genieten van de rust en ruimte in het Nationaal park van wereldklasse Haringvliet- Biesbosch.

Een goed voorbeeld waarbij natuurontwikkeling, recreatie, woningbouw en economische ontwikkelingen in samenhang worden ontwikkeld is de gebiedsagenda Hoeksche Waard West.

Het CDA is voorstander van samenwerking rond het thema natuur en water; de Landschapstafel Haringvliet en NLDelta zijn daar een belangrijke pijlers in. Daarom vinden wij het belangrijk dat de gemeente in overleggen die daarover gaan een actieve deelnemer is en een faire bijdrage levert aan daaraan verbonden taken en verantwoordelijkheden. Eén van die taken is het netwerken en faciliteren t.b.v. initiatiefnemers. De gemeente kan een schakel zijn tussen ondernemers en overheidsplannen.

3.3 Innovatie & landbouw

De land- en tuinbouw vormen, naast de industrie en de recreatieve sector, een belangrijke economische sector. Als voedselproducent, als leverancier van grondstoffen en als beheerder van natuur en landschap, levert de land- en tuinbouw een grote bijdrage aan de welvaart en aan de leefbaarheid. Deze sector is daarom van grote betekenis voor de Hoeksche Waardse samenleving. Het CDA wil een duurzame versterking van de landbouwketen. Een goede wisselwerking tussen kennis, beleid en praktijk is bij uitstek een succesfactor voor verduurzaming en innovatie.

Het CDA hecht grote waarde aan een eigentijdse landbouw met ruimte voor ondernemerschap, waarbij een boer nog echt bedrijfseconomisch moet kunnen boeren. Het CDA wil ruimtelijke belemmeringen verminderen. Onze boeren en tuinders leveren een grote bijdrage aan onze eerlijke economie. Zij zorgen voor gezond, veilig en goed voedsel. Bovendien spelen zij een belangrijke rol bij het duurzame beheer van natuur en groen. Veel boeren en tuinders hebben decennia oude en trotse familiebedrijven die hechten aan waarden als duurzaamheid, goed werkgeverschap en het creëren van waarde voor de samenleving.

De Hoeksche Waard brengt mooie producten voort en daar zijn wij trots op. Vooral ook op de kennis en kunde die wij hierdoor in ons eiland hebben. Het CDA vindt dat de gemeente die kracht nog meer nationaal en internationaal moet helpen uitdragen en dat boeren moeten worden gestimuleerd om te blijven vernieuwen. Veel innovaties op het gebied van landbouw, functionele agrobiodiversiteit en agrarisch natuurbeheer zijn doorontwikkeld in de Hoeksche Waard. De regio Hoeksche Waard heeft daarmee alle sleutels in handen om zowel nationaal als internationaal een voorbeeld te zijn als koploper van een duurzame en innovatieve landbouw. Het CDA heeft hier aandacht voor en wil dit volop benutten in het belang van onze agrariërs én van onze inwoners. Zo kunnen agrariërs in het kader van verbreding van bedrijfsactiviteiten bijvoorbeeld hun hun bedrijf en percelen meer toegankelijk maken voor educatie- en recreatiedoeleinden. Vrijkomende agrarische bebouwing moet bij instandhouding een bestemming krijgen die passend is bij het karakter van de omgeving. De Hoeksche Waard moet zich bij de Provincie en Het Rijk sterk maken voor het behoud en ontwikkeling van deze sector.

De gemeente kan volgens het CDA de landbouw meer faciliteren. Boeren ervaren veel administratieve last als zij een nieuwe ontwikkeling willen starten of een activiteit willen uitbreiden. Een loket waar boeren terecht kunnen met vragen zou daarbij kunnen helpen. Concreet denken we daarbij ook aan hulp bij aanvragen voor bijvoorbeeld Europese landbouwsubsidies. Door de vraag van de sector te koppelen aan de speerpunten van de gemeente kan een win-win situatie gecreëerd worden.

Landelijke en Europese regelgeving kan de ontwikkeling van de agrarische sector vertragen of tegenwerken. Ook onze boeren ervaren die last. Bijvoorbeeld de regelgeving m.b.t. fosfaatrechten. In het belang van onze boeren moet gekeken worden welke praktische mogelijkheden er zijn voor een gezonde financiële en ecologische bedrijfsvoering.

De gemeente kan waar mogelijk de biologische landbouw en biologische gemengde bedrijven stimuleren. In de Hoeksche Waard zijn agrariërs actief in deze perspectiefrijke bedrijfstak. Met een doelmatige afstemming tussen het beleid voor de ruimtelijke ordening, het milieu en het water kunnen samen met de provincie hiervoor goede omstandigheden gecreëerd worden.

Circulaire landbouw wordt steeds vaker genoemd als een interessante invalshoek voor de verduurzaming van de landbouw en het CDA ondersteunt deze ontwikkeling van harte. Vanuit die insteek is bijvoorbeeld mest geen afval, maar een waardevolle grondstof. Waterzuivering is meer dan alleen schoonmaken om te kunnen lozen, maar ook het terugwinnen van water als grondstof. En dieren

zijn niet alleen een bron van vlees en broeikasgassen, maar een belangrijke schakel om laagwaardige biomassa om te zetten naar hoogwaardige biomassa. De ontwikkelrichting van de verduurzaming van onze landbouw moeten we zelf aangeven, in samenwerking met onze boeren, in plaats van dat we deze opgelegd krijgen vanuit het Rijk.

Het Foodlab

Het CDA is een sterk voorstander van een educatief en interactief kenniscentrum in de Hoeksche waard: Het Foodlab. Toeristen en scholieren kunnen daar alles leren over landbouw en voedselproductie. Met het innovatief karakter van het Foodlab kan de regio zich sterk (inter)nationaal profileren als een uniek en hoogwaardig landbouwgebied en kunnen alle aspecten rondom voedselproductie voor een breed publiek worden belicht. Belangrijk is om via dit belevingscentrum de verbinding tussen stad en platteland onder de aandacht te brengen. Het Foodlab kan als vliegwiel dienen voor innovatie op het gebied van duurzame landbouw. In de ontwikkeling van het Foodlab dient het innovatievraagstuk dat bij bedrijven in de HOEKSCHE WAARD leeft, leidend te zijn. Door samenwerken en specialiseren van lokaal-economische bedrijvigheid kan de innovatie- en concurrentiekracht van de regio vergroot worden. Eén van de ontwikkelmogelijkheden is het opzetten van een campus waarbij we bovenregionale contacten met hogescholen en universiteiten stimuleren en waar mogelijk een dependance van een HBO of Universiteit zich vestigt in de Hoeksche Waard.

3.4 Economische en sociale vitaliteit: bereikbaarheid is cruciale voorwaarde

Het CDA vindt een goede bereikbaarheid van en binnen de Hoeksche Waard een belangrijke randvoorwaarde om de economische en sociale vitaliteit te versterken. Daarnaast is een goede infrastructuur een belangrijke voorwaarde voor een goed woonklimaat en voor de vestiging van bedrijven. Als de infrastructuur niet op orde is, komen economische ontwikkelingen namelijk niet van de grond.

Als het openbaar vervoer in de dorpen niet goed op elkaar aansluit, en er geen goede verbinding is tussen busverbindingen en treinstations, is woon-studie en woon-werk verkeer een dagelijks terugkerend probleem. Het één kan niet los gezien worden van het ander. Daarom vindt het CDA dat we de komende jaren extra aandacht moeten besteden aan de aansluiting van verschillende vervoersoplossingen. Autowegen en openbaar vervoer moeten op orde zijn. En die beide zijn een punt van zorg.

Integrale aanpak openbaar vervoer: Collectief Vraagafhankelijk Vervoer

Om de sociale samenhang binnen maar ook tussen de verschillende kernen te bevorderen wil het CDA een aansluitende vervoersoplossing voor alle burgers in de Hoeksche Waard.

De gemeente heeft een verantwoordelijkheid in doelgroepenvervoer, het vervoer van inwoners die speciale zorg nodig hebben. Het CDA wil de mogelijkheden onderzoeken om dit doelgroepenvervoer te combineren met en te laten aansluiten op het OV. De gemeente kan dit initiëren en faciliteren door verschillende aanbieders bij elkaar te brengen. Het doel is om het 'speciale' vervoer, dat soms met nagenoeg lege busjes of taxi's rijdt tussen en binnen verschillende dorpen, zo mogelijk ook toegankelijk te maken voor alle inwoners. Dit zou een basis kunnen zijn voor een brede vorm van Collectief Vraagafhankelijk Vervoer op het eiland: slimme combinaties tussen enerzijds alle vormen van doelgroepenvervoer, zoals Wmo vervoer, vervoer naar dagbesteding en leerlingenvervoer, WiHW en het vervoer in het kader van de Jeugdwet, en anderzijds het openbaar vervoer met de nadruk op kleinschalige vormen (oproepafhankelijk deur-halte vervoer, oproepafhankelijk halte-halte vervoer en kleinschalige initiatieven die binnen de kleine kern worden georganiseerd). Ook de nachtbus naar en van Rotterdam moet onderdeel uitmaken van het vervoersnetwerk, en eventueel een waterbus. Het CDA vindt dat Collectief Vraagafhankelijk Vervoer hoog op de agenda moet staan voor de komende periode.

Ook de aansluiting van het busnetwerk op omliggende NS Stations is een speerpunt voor ons. Forensen en jongeren moeten voor studie makkelijk heen en weer kunnen reizen. Op dit moment blijkt bijvoorbeeld dat reizen per OV naar de Erasmus Universiteit en Hogeschool Rotterdam vanuit bepaalde delen in de Hoeksche Waard ruim anderhalf uur tijd in beslag neemt. Dat is drie reizen per dag voor een student. Dat moet veel korter kunnen. Het CDA zoekt de samenwerking met de Provincie Zuid-Holland voor mogelijkheden om dit te realiseren.

Voorbeeld toegankelijk maken Collectief Vraagafhankelijk Vervoer

Het CDA wil laten onderzoeken hoe we in de Hoeksche Waard zo'n vervoersoplossing gebruiksvriendelijk beschikbaar kunnen stellen voor alle inwoners. Een inwoner met een vervoersvraag moet laagdrempelig aan een centraal punt kunnen aangeven wanneer hij/zij vervoer nodig heeft en vanaf waar/waarnaartoe. Een centraal coördinatiepunt stelt informatie beschikbaar over welke vervoerder het eerst langs komt. Bijvoorbeeld per telefoon, Internet of met een app. Zo kan het zijn dat een moeder met twee kleine kindjes die boodschappen wil doen meerijdt met een busje van een zorginstelling dat nog een paar plaatsen vrij heeft en het eerst langs de dichtstbijzijnde halte rijdt richting het winkelcentrum. Maar het kan net zo goed zijn dat zij de bus neemt of een buurtbus, die eerder langs komt. Per moment krijgt zij een overzichtje van de mogelijkheden.

Infrastructuur: geïntegreerde mobiliteitsaanpak

Op het gebied van infrastructuur zullen de komende jaren in het teken staan van de realisatie van de wegenstructuur binnen de Hoeksche Waard (de zogenaamde 'vorkenstructuur').

Het CDA ondersteunt van harte de onderzoeken die lopen naar de mogelijkheden om smalle dijken en wegen te ontzien. Dat is belangrijk voor een goede doorstroming van (vracht) verkeer maar het is ook belangrijk voor de veiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers. Nu zien we nog te vaak dat zwaar verkeer gebruik maakt van dijken en het onderliggende wegennet. Dat gaat ten koste van de veiligheid van andere weggebruikers zoals fietsers en voetgangers. Daarnaast vinden wij ook dat de woningen langs die dijken zoveel als mogelijk ontlast moeten worden omdat de bewoners veel hinder ondervinden van het toegenomen verkeer. Om verbeteringen in onze infrastructuur te realiseren zoeken wij de samenwerking met de Provincie en het Waterschap. Bijzondere aandacht gaat daarbij ook uit naar het recente onderzoek naar het landbouwverkeer (2018). Wij vinden dat de knelpunten uit dat onderzoek in samenwerking met de agrarische sector en andere betrokken partijen met grote voortvarendheid moeten worden aangepakt.

Niet alle wegen in de Hoeksche Waard zijn van de gemeente. Veel wegen behoren toe aan het Waterschap. Het Waterschap heeft al eerder aangegeven dat het deze wegen wil overdragen aan de gemeenten. Daar zijn wij in principe voorstander van in het kader van deugdelijk en structureel onderhoud van deze wegen. Daarbij willen wij wel toezien op sluitende afspraken over de financiering van kosten die de komende jaren gemaakt zullen moeten worden om het onderhoudsniveau op orde te brengen.

Binnen enkele jaren moet er onderhoud plaatsvinden aan de Heinenoordtunnel, Haringvlietbrug en A29 waardoor de mobiliteit nog meer in het gedrang komt. Het is dan, maar ook nu zeer onwenselijk uit het oogpunt van veiligheid dat het eiland soms (gedeeltelijk) afgesloten is van omliggende regio's, bijvoorbeeld bij een verkeersopstopping of door onderhoud aan de tunnel of brug. Het CDA zal bij de Provincie, het Waterschap, Rijkswaterstaat en andere partners haar maximale invloed uitoefenen om dit probleem boven aan de agenda te krijgen.

Een parallelle busbaan op de A29 (zoals tussen Oud-Beijerland en Heinenoord zou het openbaar vervoer aantrekkelijker maken voor forensen en scholieren. Nu staan bussen namelijk in dezelfde file als auto's en is er met het openbaar vervoer geen tijdwinst te behalen.

A4-zuid

Het CDA is in beginsel een voorstander van het aanleggen van de A4-zuid. Hierin volgen we het standpunt van de provincie: eerst het Hellegatsplein geschikt maken, daarna de A4-zuid aanleggen zodat een goede doorstroming van het verkeer mogelijk is. Een belangrijk aandachtspunt bij de aanleg van nieuwe infrastructuur zijn aspecten als landschappelijke inpassing, geluid, geur en fijnstof.

N217

Op de N217 tussen 's-Gravendeel (de Kiltunnel) en Heinenoord staat in spijtijden vaak file voor de verschillende verkeerslichten op die route. Goede afstemming daarvan is een vereiste voor een snelle doorstroming. Het CDA zal hier aandacht aan besteden.

Kiltunnel

De gemeente Hoeksche Waard is samen met de gemeente Dordrecht en de provincie Zuid-Holland eigenaar van de Kiltunnel. Het CDA vindt dat de gemeente haar invloed in dit samenwerkingsverband moet aanwenden om het gebruik van deze tunnel ten bate van zoveel mogelijk inwoners te bevorderen.

Fiets- en voetpaden

Een ander belangrijk onderdeel van de infrastructuur zijn fiets- en voetpaden.

Het CDA wil veel aandacht besteden aan veilige fietsverbindingen voor schoolkinderen. Veiligheid is hier het belangrijkste thema: de paden moeten goed onderhouden zijn en voorzien van een duidelijke afscheiding van de autoweg. Ook goede verlichting (liefst slimme ledverlichting) is een belangrijk aspect. Voor de voetpaden moet gelden dat zij ook goed toegankelijk moeten zijn voor scootmobielen en rolstoelen. Zeker de opgangen van voetpaden moeten daar goed op toegerust zijn.

Voetfietsveerverbindingen

Ten slotte de Hoeksche Waardse 'pontjes': de Hoeksche Waard heeft 7 voetfietsveerverbindingen met de omliggende gemeenten. Deze vervullen voor woon-werkverkeer en/of voor recreanten een belangrijke functie. Daarom vindt het CDA dat deze verbindingen in stand gehouden moeten worden.

P&R-terrein langs de A29

Een groot P&R-terrein met faciliteiten voor (OV) reizigers die op doorreis zijn op een locatie langs de A29 draagt volgens ons ook bij aan de ontsluiting van de Hoeksche Waard. Ook in het kader van duurzaamheid vinden wij dit een goed idee omdat carpoolen en openbaar vervoer op deze manier laagdrempeliger kunnen worden gemaakt.

3.5 Werkgelegenheid

Het ontwikkelen van werkgelegenheid binnen de Hoeksche Waard is om diverse redenen van belang: werk om jonge gezinnen te trekken, werk dichtbij wonen in het belang van het milieu en als maatregel tegen het dichtslibben van de uitvalswegen, en de dynamische uitstraling van de Hoeksche Waard. Werkgelegenheid is zodoende geen doel op zich, maar moet wel in voldoende mate gestimuleerd worden. Voor het CDA is van belang is dat de soort werkgelegenheid past bij de Hoeksche Waard. (Innovatieve) landbouw en recreatie zijn natuurlijk passende sectoren. Daarnaast wil

het CDA de komende jaren aandacht besteden aan de werkgelegenheid in de zorg. Behalve een dreigend tekort aan zorgprofessionals is daar ook een dreigend tekort aan vrijwilligers (ook i.v.m. het optrekken van de pensioenleeftijd is de vrijwilligers-pool kleiner geworden). Meer werkgelegenheid in de zorg willen we promoten door als gemeente actief te faciliteren/stimuleren om zorgopleidingen in de regio mogelijk te maken in samenwerking met lokale instellingen en scholen in omliggende regio's. Zie hiervoor ook hoofdstuk 3.8.

Bedrijventerreinen: extra werkgelegenheid en verantwoorde uitbreiding

We willen met gericht beleid de eigen werkgelegenheid bevorderen. Daarom willen we onze eigen bedrijven goed faciliteren als zij willen uitbreiden. Ook kunnen we extra middenbedrijven van buiten aantrekken, als zij qua activiteiten en schaalgrootte passen binnen de Hoeksche Waard en een aantoonbare bijdrage leveren aan de werkgelegenheid op het eiland.

De Hoeksche Waardse beroepsbevolking werkt voor meer dan helft (ca. 55%) buiten het eiland en dat veroorzaakt dagelijks veel verkeersbewegingen en files. Daarom is iedere extra baan die de uitgaande pendel vermindert, in het belang van de Hoeksche Waard. We zijn bereid daarvoor nieuwe werkerreinen aan te wijzen, maar we zijn daar wel voorzichtig mee. Zwaardere industriële activiteiten passen niet bij het karakter van de Hoeksche Waard en haar landschappelijke kwaliteiten en zijn daarom wat ons betreft niet welkom. Voor andere vestigingsaanvragen van bedrijven zal er allereerst worden gekeken naar het aanbod aan reeds bestemde bedrijventerreinen op het eiland. Uitbreidende bestaande en nieuwe bedrijven in de Hoeksche Waard zullen wij dan ook stimuleren om gebruik te maken van leegstaand vastgoed en de beschikbare bedrijfsterreinen. Als gemeente willen wij ook een proactieve rol spelen bij clustering en herinrichting van winkelgebieden en bedrijfsterreinen. Het CDA wil ook concreet onderzoeken of alle nu aangewezen bedrijfsterreinen nog wel noodzakelijk zijn, en of er mogelijk geen percelen kunnen worden teruggegeven aan hun vroegere bestemming, maar ook of beschikbare hectares in het belang van de werkgelegenheid wellicht beter op andere locaties kunnen worden gerealiseerd.

Wij stimuleren Bedrijven Investeringszones (BIZ) op bedrijventerreinen en in winkelgebieden, en vragen de ondernemers daarin om mee te denken over de inrichting van het terrein, bijvoorbeeld cameratoezicht en luxer groenonderhoud en daarin ook te investeren.

Wat betreft de rol van de gemeente m.b.t. stimulering van de werkgelegenheid willen wij verder dat er een bedrijvenloket komt waar aanvragen voor vergunningen en vestigingsadvies soepel en met voortvarendheid worden behandeld. Naast deze dienstverlening moet de gemeente een faciliterende rol spelen bij het toekomstbestendig houden/maken van bedrijventerreinen, en beleid maken inzake de gewenste kenmerken van bedrijventerreinen voor ondernemingen die wij willen in de Hoeksche Waard. Wij vinden het belangrijk ook in het kader van werkgelegenheid dat de gemeente zich inspant voor betere aansluiting van het Openbaar Vervoer en ontsluiting van bedrijventerreinen en winkelgebieden in het algemeen.

3.6 Ruimte voor en steun aan ondernemers

Samen met onze ondernemers kunnen we onze regio verder versterken. Als zij een goed initiatief hebben, moeten zij snel aan tafel kunnen met de partijen die zij nodig hebben om hun plannen uit te werken. Wij stimuleren samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, scholen en instellingen om kennis te delen, te bevorderen en ontwikkelen. Als CDA willen wij een proactieve rol van de gemeente voor het bedrijfsleven in de Hoeksche Waard; daarom moet er met regelmaat overleg zijn met het georganiseerde bedrijfsleven, met de Detailhandelsraad Hoeksche Waard en de verschillende ondernemersverenigingen. Wij vinden het daarbij belangrijk dat er gedacht wordt in mogelijkheden en dat regels niet leidend zijn maar ondersteunend.

Ruimte voor startups & scaleups

Wij zien de Hoeksche Waard als een broedplaats voor startende en groeiende bedrijven (startups & scaleups) met technologische en innovatieve ideeën. Jonge ondernemingen die in snel tempo en in korte tijd kunnen experimenteren met nieuwe diensten en producten willen wij goed faciliteren. Bestaande bedrijven stimuleren wij om samen te werken met deze startups vanwege de flexibiliteit, transparante aanpak, snelheid van denken en handelen en de innovatieve ideeën. Hierdoor kunnen startups een belangrijke bijdrage leveren aan de economische groei van de Hoeksche Waard. Het CDA vindt dat de gemeente op een open manier moet samenwerken met (startende) bedrijven om zo goede ideeën om te zetten in oplossingen voor de maatschappij. Wij zijn voorstander van een pilot waarin een Innovatie team (met mensen uit ondernemerskringen en uit de gemeente) onderzoekt wat startups en de gemeente voor elkaar kunnen betekenen.

Detailhandel

In het algemeen hebben winkelgebieden in het landelijk gebied te kampen met de gevolgen van de opkomst van het internetwinkelen. Zo'n trend kunnen we niet keren, maar in het belang van de leefbaarheid is het wel cruciaal dat in de kernen een minimum aan commerciële voorzieningen behouden blijft. Uiteraard kunnen we dat niet afdwingen, maar wel stimuleren. Daartoe wil het CDA sturen via het beleid ten aanzien van woningbouw: kleinschalige ontwikkelingen waardoor in zoveel mogelijk dorpen voldoende inwoners zijn voor een gezonde detailhandel. Daarnaast zou het helpen als versnippering van detailhandel naar wijken en randen van winkelgebieden tegengegaan kan worden. Daarbij mag een proactieve houding van het gemeentebestuur verwacht worden.

Het nieuwe gemeentebestuur moet als een actieve partner faciliteren: concentratie en behoud van de winkelfuncties, veilige en voldoende parkeerplaatsen, ruimte voor versterking van de positie van de horeca en recreatieve voorzieningen. Het CDA is voor het behoud en de clustering van detailhandel in de kernen en dus tegen perifere detailhandel(vestiging).

Het voortbestaan van de vele week- en jaarmarkten wordt gekoesterd en in de verlening van standplaatsen buiten de weekmarkten wordt daarom terughoudendheid betracht. Evenementen zijn veelal de vrucht van de tomeloze inzet van op het dorp betrokken vrijwilligers en detailhandelsverenigingen; daarom bevordert het CDA dat de nieuwe gemeente de organisatie ervan beloont met een adequate vergunningverlening.

Winkels en bedrijven open op zondag?

De zondag is voor het CDA Hoeksche Waard een dag van bezinning, rust, ontmoeting en ontspanning. De gemeente Hoeksche Waard kenmerkt zich door de zondagsrust. Het CDA kiest voor deze invulling van de zondag. Wij zijn geen voorstander van koopzondagen en openstelling van winkels op zondagen. Naar de mening van het CDA is ook het belang van werknemers en kleine ondernemers daarbij gebaat.

3.7 De Inclusieve gemeente: iedereen doet mee

Wij staan voor een inclusieve gemeente Hoeksche Waard. Het CDA ziet dit als een manier om het maatschappelijk verantwoord ondernemen in te vullen op gemeenteniveau. In zo'n inclusieve gemeente hebben mensen, jong en oud, met een beperking, dezelfde kansen op de terreinen wonen, werken, leren, vrije tijd, betrokkenheid bij beleid en politieke activiteiten als iemand zonder beperking. We willen mensen met een beperking én hun ouders, partners, verzorgers en hulpverleners faciliteren zodat de mensen met een beperking zo zelfstandig mogelijk kunnen blijven.

Uitgangspunt is daarbij dat zij zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun leven en directe leefomgeving. We zorgen er met elkaar voor dat de inwoners die (tijdelijk) hulp nodig hebben, die ook zo adequaat mogelijk aangereikt krijgen. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt helpen we actief bij het vinden van een baan. Bij vacatures van de gemeente wordt ook gekeken of de functie ingevuld kan worden door mensen met een beperking of met een afstand tot de arbeidsmarkt, zonder echter concessies te doen aan de kwaliteit van de bedrijfsvoering of mensen zonder achterstand bewust te benadelen.

In het kader van de participatiewet constateren wij dat uit onderzoek blijkt dat in het bedrijfsleven het gestelde quotum wordt gehaald bij het in dienst nemen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, maar dat dat bij overheidsinstanties vaak nog niet gelukt is. Wij willen daarom extra inzet zodat in de Hoeksche Waard tenminste het gestelde quotum aan deze banen wordt ingevuld (bijvoorbeeld 1% van de gemeentelijke FTE). Wat ons betreft gaan we daar nog een stapje verder in: er zijn in samenwerking met WiHW genoeg klussen te bedenken die de gemeente kan uitbesteden aan mensen met een beperking. Dat kan bijvoorbeeld op locatie (brieven in enveloppen doen, folders bundelen, etc.). Het CDA zal actief stimuleren om hier als gemeente scherp op te blijven.

3.8 Scholen en kenniscentra

We hebben een mooi aanbod van onderwijs in de Hoeksche Waard op het gebied van primair en secundair onderwijs. Wat we missen is vervolgoopleidingen op MBO en HBO niveau, en daar willen wij actief mee aan de slag. Rondom de ontwikkeling van het Foodlab willen wij een kenniscentrum met een dependance van een technische Universiteit. Daarnaast willen wij op korte termijn met ondernemers om tafel die een bedrijf hebben op het gebied van vaktechniek, om te onderzoeken of wij op het eiland een vaktechnische opleiding kunnen ontwikkelen. Dat kan specifiek gaan om agrarische techniek, wat mooi past bij ons gebied, maar ook opleidingen voor vakmensen in techniek, metaal- en bouwnijverheid bijvoorbeeld zouden een aanwinst zijn, met voldoende werkgelegenheid dicht bij huis na afstuderen.

Een opleidingsmogelijkheid in de zorg zou volgens de zorgaanbieders op het eiland een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de beschikbaarheid van vakmensen in de komende decennia. Het is lastig om nieuwe mensen te krijgen. De aantrekkelijkheid van het vak moet daarom aandacht krijgen. Zorgwaard bijvoorbeeld is opleiding gecertificeerd en zoekt de samenwerking met opleidingsinstellingen in omliggende gemeenten om vakmensen op te leiden. De gemeente kan hier een actieve faciliterende (netwerk)rol in hebben.

3.9 Duurzaamheid en Maatschappelijk Verantwoord Beleid: integraal!

Feitelijk is duurzaamheid een onderdeel van Maatschappelijk Verantwoord Beleid, dat nog veel meer bevat dan de zorg voor het milieu. Het gaat er bijvoorbeeld ook om hoe we met mensen omgaan, burgers en ambtenaren. Eén en ander is volgens het CDA vooral een instelling en een uitgangspunt, dat natuurlijk aansluit bij onze primaire waarden 'rentmeesterschap' en 'omzien naar elkaar'. Wij staan voor het stimuleren van hergebruik van materialen en consumptiegoederen (kringloopwinkels, repair-café's). Activiteiten op scholen zoals voorlichting en informatie vinden wij belangrijk. Ook denken wij bijvoorbeeld aan het schoonhouden van buurten door het verwijderen van zwerfvuil (lege flesjes en blikjes) en het nog meer gescheiden aanleveren van huisvuil. Initiatieven om verspilling van levensmiddelen (eten) tegen te gaan (bewustwording) kunnen op onze steun rekenen.

Als zodanig komen wat ons betreft 'Duurzaamheid en een Maatschappelijk Verantwoord Beleid' terug in elk onderdeel van gemeentelijk beleid. In dit hoofdstuk laten we enkele van onze specifieke speerpunten zien.

Integraal beleid

Duurzaamheid is méér dan zonneweides en windturbines. Duurzaamheid moet volgens het CDA vooral een integraal beleid zijn. Of het nu gaat om het gebruik van fossiele brandstoffen, grondstoffen of productie (-groei) en consumptie. Het vergt steeds meer van onze aarde en daarmee van onze leefbaarheid. Ongebreidelde consumptiegroei heeft zijn prijs. CO₂-uitstoot en fijnstof laten hun effecten al zien. Ook hier kunnen we onze bijdrage leveren. Wij vinden dat de gemeente duurzaam bouwen moet stimuleren, en nieuwe vormen van energieopwekking moet promoten. We rollen de rode loper uit voor initiatieven op het gebied van functionele agrobiodiversiteit en agrarisch natuurbeheer.

Duurzaamheid in het belang van inwoners

Eén van de kernwoorden van het CDA is rentmeesterschap, wat betekent dat wij zuinig zijn op onze aarde die wij doorgeven aan de volgende generaties. Het CDA staat dus positief tegenover duurzaamheid en de zorg voor onze aarde staat bij ons hoog in het vaandel. Het CDA werkt zo goed mogelijk mee aan alle initiatieven die duurzaamheid bevorderen.

Bij betrokken partijen als HW Duurzaam is de indruk dat duurzaamheid niet goed van de grond komt omdat deze maatregelen grote consequenties hebben voor het landschap en daarom voor veel weerstand zorgen bij inwoners. Dit zou veel meer gemeenschappelijk gedragen moeten worden om het maximale effect te kunnen sorteren. De politiek en de gemeente moeten de komende jaren actief werken aan een communicatiemodel om inwoners te betrekken: hoe kun je gezamenlijk vanaf het prille begin iets oppakken wat impact heeft op het landschap? Want het Nederlandse landschap verandert de komende jaren sowieso ten gevolge van de maatregelen die nodig zijn voor nieuwe duurzame energie. Initiatieven die de burgers raken moeten daarom vanaf het eerste uur goed worden gecommuniceerd. Het CDA wil de verantwoordelijkheid nemen om de duurzaamheidsopdracht (2040) in de gaten te houden en vindt dat de gemeente niet moet gaan zitten wachten tot er een initiatiefnemer komt. 'Samen met de inwoners' is wat ons betreft leidend. Inwoners hebben nieuw vertrouwen nodig dat de nieuwe ontwikkelingen door de gemeente in hun belang worden toegepast en niet van boven af worden opgelegd zoals helaas voor veel van onze inwoners de afgelopen jaren de praktijk is geweest. De gemeente moet faciliteren en steeds de mogelijkheden proberen te zien als er initiatieven komen vanuit inwoners. Om betrokkenheid van inwoners te vergroten moet duidelijk zijn: wat is de opbrengst voor de inwoners? Eenduidigheid is een sleutelfactor: 'Onze toekomst', waar alle initiatieven onder moeten passen, zodat mensen goed begrijpen wat er bij elkaar hoort. Ook moeten inwoners makkelijk informatie kunnen krijgen bij een Energieloket, bijvoorbeeld over mogelijkheden om de woning te verduurzamen. Voor ondernemers moet duidelijk zijn dat zij kunnen participeren, net zoals de gemeente dat kan doen.

Maar er zit nog een tweede kant aan dat rentmeesterschap. Een goed rentmeester past niet alleen op het landgoed, maar zorgt ook voor de pachters. Vertaald: het CDA als rentmeester past ook op de belangen van de inwoners van ons eiland. En daarom dus is ook burgerparticipatie in het grondstoffenbeleid, de circulaire economie en de energietransitie voor ons vanzelfsprekend.

Kortom: het CDA gaat voor duurzaamheid. Niet langzaam, maar wel weloverwogen en met zorg voor iedereen die mee moet in deze ontwikkeling.

Afval/grondstoffen

De Regionale Afvalstoffen Dienst (RAD) heeft als kernbeleid om de afvalstoffenverwerking te laten resulteren in zo veel mogelijk grondstoffen en zo weinig mogelijk restafval. Wat ons betreft een uitstekend uitgangspunt. Dit gaat in de komende jaren grote veranderingen geven bij de inzameling van huisvuil en bedrijfsafval. Vanuit het uitgangspunt duurzaamheid bekeken zijn er nog mogelijkheden te bedenken om de doelstellingen daarvoor aan te scherpen, maar het CDA zal er ook op letten dat

de inwoners kunnen blijven rekenen op een goed dienstverleningsniveau. Wij kijken dus ook kritisch naar loopafstanden naar en inrichting van eventuele vuilinzamelingspunten. En wij wegen af of aparte opslagmogelijkheden in of bij huis redelijk haalbaar zijn voor inwoners. Deze afweging van inwonerbelangen is volgens ons ook belangrijk om illegale afvaldumping te voorkomen.

Kortom: het doel is goed, en moet bereikt worden, maar de manier van uitvoering moet goed overdacht zijn samen met de inwoners.

Circulaire economie

We willen een gemeente zijn die de circulaire economie bevordert door samen te werken met MKB en banken als flexibele partner en die ruimte biedt aan nieuwe initiatieven die passen bij de maat en schaal van het eiland. Het CDA vindt dat de gemeente reparatie en hergebruik moet bevorderen, de mogelijkheden daarvoor stimuleren en proberen uit te breiden. Ook vinden wij het belangrijk dat de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft. Ideeën vanuit inwoners krijgen onze speciale interesse.

Energietransitie

De energietransitie stelt nieuwe opgaven en het CDA wil ook via de gemeente uitvoering geven aan het klimaatakkoord van Parijs en ernaar streven om de Hoeksche Waardse economie in 2040 energieneutraal te doen functioneren. De komende jaren zullen we allen dus geconfronteerd worden met deze energietransitie (gasloos tijdperk). Juist in de komende raadsperiode zullen ingrijpende besluiten genomen moeten worden over de energietransitie. De discussies van de afgelopen jaren over windturbines waren daar al een voorproefje van. Om 'energieneutraal' te worden, zullen misschien noodgedwongen vanuit Rijksbeleid nog meer windturbines geplaatst moeten worden. Als gemeente hebben we geen invloed op de taakstelling van de Provincie Zuid-Holland, dus wij kunnen windturbines niet weigeren. Wij zullen er wel op toezien dat er een uiterst zorgvuldige procedure wordt uitgezet waarin een grote inbreng van de inwoners centraal staat. Die procedure voor zorgvuldige plaatsbepaling geldt ook voor andere milieubesparende energieopwekking zoals zonneweiden. Het CDA vindt dat omwonenden binnen de energieopgaven die ons te wachten staan zo goed mogelijk gehoord, gecompenseerd (door de initiatiefnemer) en gerustgesteld moeten kunnen worden. En tenslotte: we weten nog niet precies wat het regeringsbeleid wordt voor de komende periode, wat naar de gemeenten doorgeschoven wordt en wat andere (markt)partijen gaan doen. Het CDA zal er in ieder geval op letten dat de hoge kosten van dit alles niet simpelweg op de inwoners worden afgeschoven.

Het CDA zal er ook voor zorgdragen dat nieuwe plannen zo spoedig mogelijk bij de burgers bekend worden. Zodat die, in hun eigen (verbouwings)plannen voor verwarming en koken, zeker weten wat er voor hun woonomgeving bedacht is. Bij nieuwe projecten zullen we erop toezien dat er duurzaam en energieneutraal gebouwd wordt en voor bestaande woningen moet er wat ons betreft een stimulans voor de eigenaren zijn om te isoleren en te voorzien van zonnepanelen.

En voor de plaatsen waarvoor niet een centrale regeling bedacht is, stimuleert het CDA 'samen-doen'. Bijvoorbeeld door burens, of door een straat. Zodat niet iedere inwoner er alleen voor staat. Ook hier kan de gemeente initiatieven nemen en mensen bij elkaar brengen.

Water

Het klimaat verandert sterk, we hebben steeds extremere weersomstandigheden. Grote verschillen in temperatuur, heftige onweersbuien met vaak veel regen in een kort tijdsbestek. Kans op overlast neemt daardoor toe. Het CDA wil samen met het waterschap optrekken om deze overlast zoveel mogelijk tegen te gaan door ruimte te geven aan het water. Extra waterbergingscapaciteit bij ontwikkelingen en hemelwater zoveel mogelijk afkoppelen van het rioolstelsel. Ook meer groen in de

bewoonde gebieden en zoeken naar mogelijkheden om verhardingen op privaat gebieden te beperken. Zie ook hoofdstuk 2.7, idee voor initiatief 'Groene Tuinen' op inwonerniveau.

Watermolens en andere vormen van energieopwekking

Om ons mooie landschap te sparen vindt het CDA dat er onderzocht moet worden welke vormen van milieubesparende energieopwekking nog meer mogelijk zijn in onze regio. Alternatieven die minder impact hebben op het weidse landschap en het karakter van de streek verdienen onze voorkeur. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan watermolens, die stroom opwekken door gebruik te maken van waterkracht van snelstromende rivieren (bijvoorbeeld: Dordtse Kil en Spui).

Eco-marketingondersteuning landbouw

Door middel van moderne ICT kunnen agrarische ondernemers de sociale acceptatie van hun bedrijf en producten verbeteren door een duurzaamheidsverslag uit te brengen, dat voor iedereen toegankelijk is. Hierin rapporteren ze over hun vorderingen op het gebied van duurzaam ondernemen, maar bijvoorbeeld ook over de manier van omgaan met dieren en afvalstoffen. Het verslag kan worden gebruikt voor eigen management en bedrijfsvergelijking, maar daarnaast kan het via een website worden gedeeld met omwonenden en consumenten. Momenteel bestaat er nog geen standaard duurzaamheidsverslag voor de land- en tuinbouw dat gemakkelijk met collega's, afnemers en omwonenden kan worden gedeeld. Zo'n standaardverslag zou echter enorm helpen in de bewustwording en onderlinge acceptatie. Het CDA vindt dat de gemeente de ondernemers moet gaan helpen en faciliteren met het opzetten van een Hoeksche Waards sjabloon én bijvoorbeeld een gezamenlijke website.

Alleen nog maar elektrische (pool)auto's voor de buitendienst en ambtenaren

De buitendienst heeft vanzelfsprekend behoefte aan 'rijdend materieel' om haar werkzaamheden uit te kunnen voeren. Daarnaast zijn er ook veel ambtenaren, wethouders en de burgemeester die geregeld op pad zijn. Met de herindeling wordt het gebied ook groot en zullen er op diverse locaties ambtelijke werkzaamheden moeten worden verricht, zodat de behoefte aan vervoer alleen maar toeneemt. De gemeente kan en moet hierbij het goede voorbeeld geven. Het CDA wil dat gemeentelijke personenauto's en andere bedrijfsmatige vervoermiddelen aan het eind van hun economische levensduur zo mogelijk vervangen worden door elektrische varianten. Daarnaast willen we dat er een pool van elektrische auto's komt, in plaats van reizen met de eigen auto tegen kilometervergoeding, voor medewerkers die ambtshalve moeten reizen binnen de Hoeksche Waard.

4 CDA voor een sterke lokale democratie en participatiesamenleving

4.1 Burgerparticipatie

U zult het vaker gehoord hebben: burgerparticipatie, het woord van deze tijd. Het betekent dat u als burger kunt meepraten over zaken die u direct aangaan. Wij gaan liever nog een stapje verder en vinden dat de burgers in feite de baas zijn en de gemeente hen actief faciliteert. Wij zijn voorstander van een Inwonersforum, waarin een wisselende groep burgers, samengesteld uit alle lagen van de bevolking, zitting neemt. Het Inwonersforum willen wij raadplegen bij grote plannen, bijvoorbeeld een veiligheidsplan. De kracht van een Inwonersforum is volgens ons dat het een niet-geïstitutionaliseerde groep is en dat alle inwoners de kans kunnen krijgen om mee te denken in een 'denktank' constructie.

Ook 'Buurt bestuurt' initiatieven dragen wij een warm hart toe. Dorpsraden en –verenigingen die op eigen initiatief zijn opgericht in een dorp mogen op onze steun rekenen, en een straatinitiatief voor de directe leefomgeving vindt bij ons ook altijd een luisterend oor. Al deze inwonersinitiatieven kunnen zich rechtstreeks richten tot de gemeenteraad, maar we zouden voor heel concrete ideeën op kleine schaal op het gebied van groen en straatinrichting ook een Commissie Burgerinitiatieven in het leven willen roepen waarbij een groep burgers zelf ook de beoordeling en budgettoewijzing van concrete plannen doet (snoeien, plaatsen van een bankje, etc.).

Het CDA vindt dat de gemeente een voldoende ombudsvoorziening voor haar burgers paraat moet hebben, dus de Ombudscommissie Hoeksche Waard moet worden voortgezet in een vorm die past bij de inrichting van de gemeentelijke dienstverlening.

4.2 De moderne netwerkmaatschappij: profiteren van onderlinge synergie

Het CDA vindt dat de gemeente moet functioneren als volwaardig partner binnen de moderne netwerkmaatschappij. Raadsleden en wethouders zijn daarbij aanwezig op bijeenkomsten van verenigingen, vrijwilligers en de ondernemerskring. Niet als toehoorder, maar om proactief op zoek te gaan naar de verbindende rol die de gemeente kan spelen als onderdeel, binnen en tussen deze gremia. Het CDA zal ook in deze periode weer zichtbaar en benaderbaar zijn voor alle inwoners.

4.3 Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving

De ontwikkeling naar de participatiesamenleving is een belangrijke rode draad. Dat is nadrukkelijk nog steeds een ontwikkeling want we zijn er nog niet. Er is op dit moment in Nederland nog steeds sprake van een verzorgingsstaat.

Deze ontwikkeling gaat ook de komende periode nog veel tijd vragen, maar de verbondenheid van partijen in de Hoeksche Waard is zo groot dat we al een eind op weg zijn. Bijvoorbeeld kerngericht werken door zorgaanbieders is een speerpunt. Iedereen moet mee kunnen blijven doen. Dat betekent dat mensen voelen dat ze van betekenis zijn, dat mensen zich niet 'weggeschoven' voelen. Er is ook een categorie mensen in de samenleving die niet meer te motiveren is en daar moeten we ook voor zorgen, maar er is een grotere groep mensen die wél mee wil doen.

We denken daarbij vooral aan mensen met een handicap en statushouders. Het is belangrijk voor hun perspectief dat we hen kansen bieden. Kansen zijn er volop, zeker in de zorg. Voorbeeld is de WIHW/Kalibris opleiding, waarbij 8 statushouders bij Zorgwaard werken, parallel aan hun opleiding.

Om de participatiesamenleving te bevorderen hebben we behalve zorgaanbieders ook ondernemers en verenigingen nodig. De gemeente moet de rol op zich nemen van 'spin in het web', de regisseur of makelaar. De gemeente brengt partijen met elkaar in contact en ziet toe op de gemeenschappelijke taakstelling.

4.4 Gemeente wordt verbinder om maatschappelijke polarisatie te voorkomen

Als gevaar van deze tijd zien wij maatschappelijke polarisatie. Dat betekent dat groepen in de maatschappij vanwege onderlinge verschillen een afstand tot elkaar voelen. Bijvoorbeeld twee dorpen die verschillen in karakteristieken of kenmerken van identiteit. Of een wijk met vooral senioren waar zich hangjongeren ophouden. Verenigingen die elkaar niet opzoeken ondanks het feit dat ze gemeenschappelijke belangen hebben. Wij vinden het van groot belang dat de gemeente deze polarisatie op het netvlies heeft en actief als verbinder optreedt. In het geval van dorpskernen kan er gekeken worden naar een versterking van het OV tussen beide kernen. In het geval van de hangjeugd zal er bemiddeld moeten worden tussen beide groepen om onderling begrip te bevorderen. En misschien kunnen de verenigingen worden uitgedaagd een gemeenschappelijk project op te tuigen met een kleine bijdrage van de gemeente.

Onze tuin: voorbeeld van een project om te verbinden

Vrijwilligers starten samen met de gemeente, bedrijfsleven, beroepskrachten en onderwijsinstellingen een moestuin. Op een braakliggend stuk grond van de gemeente wordt een moestuin aangelegd en onderhouden met steun van deskundige vrijwilligers. Sponsors helpen en de voedselbank participeert en plukt letterlijk de vruchten. Onderwijsinstellingen gebruiken de tuin voor (biologie) onderwijs en praktijkgericht activerend onderwijs. Bankjes en veldjes maken de ruimte geschikt om prettig te vertoeven.

De moestuin is ook bedoeld als gemeenschapstuin; een ontmoetingsplaats om mensen met elkaar te verbinden, waar mensen zich nuttig maken en voelen. De oogst wordt gedeeld met elkaar en minder bedeelden (voedselbank). Het project bundelt krachten en benut mogelijkheden van instanties en burgers.

4.5 Jongeren betrekken bij de politiek

Het CDA is een afspiegeling van de bevolking, dat kunt u zien aan onze kandidaten. Op onze lijst staan mannen en vrouwen uit alle lagen van de bevolking, mensen met gezinnen en tweeverdieners, mensen in pensioenleeftijd met kleinkinderen, zelfstandig ondernemers en mensen in loondienst.

Als CDA gaan wij de komende periode actief op zoek naar mogelijkheden om jongeren te betrekken bij ons raads- en bestuurswerk. In samenwerking met scholen willen wij jongeren uitdagen hun steentje bij te dragen aan de politiek. Periodiek kan een Lagerhuisdebat worden georganiseerd, maar ook een Jongerenforum als adviesorgaan voor de gemeenteraad is wat ons betreft een heel mooie toevoeging.

CDA Jongerenadviesraad

Het CDA Hoeksche Waard mag zich rijk rekenen met een jongerenadviesraad die onlangs door Korndijkse jongeren in de leeftijd van 16-20 jaar is geïnitieerd. Zij zijn begonnen met 11 jongeren en actief verbinding aan het leggen met jongeren uit alle dorpen om een representatieve groep te vormen. Wij zullen hen volop kansen geven om hun inbreng te leveren voor en in de komende periode.

5 CDA voor welzijn en goede zorg

Het CDA vindt dat er in de Hoeksche Waard sprake moet zijn van een laagdrempelige integrale toegang tot zorg, voor redelijke kosten voor de inwoners. We willen daarin als regio voor een groot deel zelfvoorzienend zijn. Het liefst in de vorm van een wijkteam per dorp. Zo'n wijkteam moet bestaan uit medewerkers van zorgorganisaties, Wmo medewerkers van de gemeente, medewerkers van de WiHW en vrijwilligers. Wijkteams moeten nauw samenwerken met de jeugteams.

5.1 Centrum voor diagnostiek en behoud van dienstapothek na kantooruren

Voor een hartfilmpje of een echo moeten inwoners van de Hoeksche Waard terecht kunnen in de gemeente. Wij willen onderzoeken of de huidige mogelijkheden voldoende zijn voor de hele gemeente. Ook zijn wij voor verder onderzoek naar de mogelijkheid van een dependance van een ziekenhuis in de Hoeksche Waard met spreekuren van verschillende specialisten. Hiervoor kan de gemeente samenwerken met verzekeraars (preventiedoeleinden) en lokale zorgaanbieders. Tevens willen we de spoedzorg (huisarts en apotheek na kantooruren) op het eiland veiligstellen, want die hangt al jaren aan een zijden draadje. De recente ontwikkelingen omtrent de voorgenomen sluiting (door de zorgverzekeraar) van de dienstapothek in Klaaswaal is op het moment van schrijven van dit programma een actueel aandachtspunt van het CDA: wij nemen het voortouw om sluiting te voorkomen voor alle inwoners van de Hoeksche Waard. Voor dit punt werken wij samen met de CDA-Tweede Kamerfractie en het CDA Goeree-Overflakkee (waar de zorgverzekeraar de apotheek in de nachturen al heeft gesloten zonder een goed werkend alternatief aan te dragen).

Mocht de zorgverzekeraar met een alternatief komen voor spoedmedicijnen in de Hoeksche Waard dan zullen wij dit alternatief langs strakke kaders evalueren. Deze kaders, onlangs vastgesteld door de CDA Tweede Kamerfractie, zijn: Beschikbaarheid, Betaalbaarheid, Kwaliteit, Veiligheid en Klantvriendelijkheid. CDA Hoeksche Waard maakt zich er sterk voor dat de zorgverzekeraar de openingstijden van de nachtapotheek Klaaswaal, nu 24/7, niet aanpast voordat er een goed werkend alternatief beschikbaar is (dus geen 'pilot' of een 'proef', en ook geen oplossing die alleen voor een beperkte groep beschikbaar komt).

5.2 Aanrijtijden ambulance

Voor de ambulancevoorziening werken wij samen in de regio Zuid-Holland-Zuid. De aanrijtijden worden in ZHZ in 96% van de gevallen gehaald. Wij blijven er in dat samenwerkingsoverleg de nadruk op leggen dat de aanrijtijden van de ambulance voor ons uitgestrekte gebied met relatief lage bevolkingsdichtheid een belangrijk punt zijn. Ook als dat kostentechnisch een uitdaging blijkt, moeten we zorgen dat onze inwoners die in zorgnood verkeren ruim binnen de wettelijke tijdgrenzen worden geholpen.

5.3 Zorgkosten laag houden voor de inwoners van de Hoeksche Waard

Omdat we in een dunbevolkt gebied wonen, is het lastig om partijen aan tafel te krijgen die extra zorginitiatieven willen opstarten. Toch denken wij dat het ook voor zorgpartijen interessant kan zijn om goede preventie initiatieven en preventieve zorg mogelijk te maken op het eiland. Immers, daarmee wordt zwaardere en duurdere zorg voorkomen. Bij ontwikkeling van nieuwe zorginitiatieven kan de gemeente een faciliterende rol spelen en ook actief en gericht netwerken om samenwerking tussen partijen mogelijk te maken. Het CDA vindt laagdrempelige bereikbaarheid van zorg belangrijk en blijft daarbij ook de kosten voor de inwoners nauwlettend in het oog houden.

Maar er zijn meer dingen die de gemeente kan doen voor haar inwoners. De gemeente kan een spin in het web zijn als het gaat om het afstemmen van activiteiten en diensten van verschillende zorgaanbieders. Voor mensen die na een operatie en/of ziekenhuisopname niet kunnen herstellen bij

familie of kennissen moeten er plaatsen worden gereserveerd bij bestaande zorgaanbieders, zodat zij niet langer dan nodig in het ziekenhuis hoeven te verblijven.

Ook de kosten van spoedmedicijnen buiten kantooruren is al jaren een speerpunt van het CDA: wij vinden dat spoedzorg buiten kantooruren voor alle inwoners van Nederland op dezelfde manier laagdrempelig en tegen zo laag mogelijke kosten toegankelijk moet zijn. Daarom moet een inwoner van de Hoeksche Waard niet meer hoeven te betalen voor een spoedrecept dan een inwoner van bijvoorbeeld Rotterdam. In de praktijk bepaalt de zorgverzekeraar het tarief, en dat is behoorlijk divers in Nederland. Drie jaar geleden was het tarief met € 86,- per receptregel één van de hoogste van Nederland. Het CDA Hoeksche Waard heeft dat toen aangekaart bij de Tweede Kamer, waardoor de Minister het tarief naar beneden bijstelde tot € 45,-. Dat was al een mooi resultaat, maar wij willen dat het tarief voor de inwoners van de Hoeksche Waard nog een flink stuk naar beneden wordt bijgesteld. Daarover zijn we in samenwerking met de Tweede Kamer CDA-fractie in actie op het moment van schrijven van dit programma.

Zorgvrijwilligers zijn essentieel voor de zorg op het eiland en houden de zorgkosten beheersbaar. De groep 30-55 jaar verdwijnt uit de regio en de huidige vrijwilligers komen op leeftijd. Vrijwilligerswerk moet meer naar een projectmatige aanpak om het mogelijk te maken dat mensen zich blijven aanmelden. De politiek moet ook blijven benadrukken dat deze groep heel wezenlijk wordt, maatschappelijk en niet alleen bedrijfseconomisch. Het CDA zal zich hiervoor inzetten.

5.4 Ontschot werken om meer mogelijk te maken

De Rijksoverheid heeft taken naar gemeenten overgeheveld in de veronderstelling dat die het beter voor de burgers zouden kunnen regelen. In de Hoeksche Waard is deze decentralisatie van overheidstaken prima verlopen. Het CDA denkt dat er nog een wereld te winnen is als er meer ontschot gewerkt gaat worden. Daar zijn we in de regio al in verschillende pilots mee bezig en de eerste resultaten zijn goed. Ontschot werken betekent dat er niet meer aanbodgericht gewerkt wordt vanuit verschillende diensten (medisch, paramedisch, verpleegkundig), maar in meer in clusters rond de primaire zorgprocessen. De klant staat centraal, dus vraaggestuurde zorg. Verschillende aanbieders leveren daarbij in nauw gecoördineerde samenwerking de beste zorg.

Het CDA vindt dat de gemeente dichterbij, ontschot en in samenwerking met voorliggende organisaties en zorgpartners moet werken aan de zorg. Waarbij een gezin niet van diverse verschillende organisaties hulpverleners over de vloer krijgt (die soms tegengestelde adviezen geven), maar voor ieder gezin één plan en één coördinerende hulpverlener. Is de problematiek zo fors dat meerdere hulpverleners in het gezin nodig zijn dan moeten die goed samenwerken en is één van hen het aanspreekpunt, van alles goed op de hoogte en verantwoordelijk voor dat gezin. De zorg moet zo licht mogelijk maar ook zo zwaar als noodzakelijk zijn. Dat betekent dat als hulp door vrijwilligers kan worden verleend we daar ons best voor moeten doen. Maar als dure gespecialiseerde zorg nodig is, dient dat te worden geregeld.

5.5 Mensen met verward gedrag

Door de afbouw van psychiatrische klinieken en Beschermd Wonen zullen er meer mensen zelfstandig gaan of blijven wonen die voorheen 24/7 toezicht hadden. Velen kunnen zich goed redden maar hun mentale gezondheid kent vaak ups en downs. Om te voorkomen dat het escaleert wil het CDA respijt-/logeerbedden voor hen realiseren. Hier kunnen ze tot rust komen om daarna het weer zelfstandig (evt. met ambulante begeleiding) aan te kunnen. Deze 'bedden' kunnen gerealiseerd worden in bestaande zorgvoorzieningen, ondersteund vanuit de GGZ. Initiatieven voor buurtcirkels of andere vormen van buddyzorg worden door ons gestimuleerd en zo mogelijk gefaciliteerd.

5.6 Jeugdhulp

Jeugdhulp regelt de Hoeksche Waard samen met andere gemeenten in Zuid-Holland Zuid verband. De jeugdteams zijn echter door en voor onze eigen uitvoering daarvan ingericht. Wij vinden dat de gemeente de jeugdteams zo goed mogelijk moet ondersteunen. Niet alleen met budget voor bijvoorbeeld preventieve activiteiten zoals jongerenwerk, maar ook door te zorgen dat zij niet te veel tijd kwijt zijn aan administratieve besommeringen. Onze jeugdteams werken volgens de verordening van de gemeente. Hun dagelijkse praktijkervaringen zijn belangrijke informatie voor ons als input voor beleid. Waar in de keten kan/moet de samenwerking beter, bijvoorbeeld met het onderwijs? Betrek hierbij ook het sociale netwerk (gezin, werk, verenigingen) en de sociale wijkteams. Wij vragen extra aandacht voor de overgang 18- /18+. Als het vangnet van een gezond thuis ontbreekt en er geen inkomen is uit werk, is het risico groot op dakloosheid (huur is veel hoger dan de jongerenuitkering- als die er al is), schulden en gezondheidsproblemen ten gevolge van drank of drugs.

5.7 Algemene voorzieningen met preventief doel

Zeker op het gebied van algemene voorzieningen valt er nog best wat te verbeteren. Welzijn Hoeksche Waard heeft al enkele 'Huiskamers van de buurt' geopend. Wij pleiten ervoor dat er in elk dorp zulke laagdrempelige ontmoetingsplekken komen. Plekken, waar je zo kunt binnen lopen, mensen kunt ontmoeten, dingen samen kunt doen, maar ook hulp kan vragen of aanbieden. En waar van alles wordt georganiseerd. Het zorgt voor een versterking van de sociale interactie en het helpt eenzaamheid bestrijden. De huiskamers moeten ook op vrije dagen, feestdagen en op zondag open zijn want dit zijn juist de momenten dat alleenstaanden eenzaamheid ervaren. Hier zien wij een rol voor Welzijn Hoeksche Waard en/of burgerinitiatieven als ook het gebruik van bestaande voorzieningen zoals scholen, sportaccommodaties, bibliotheken en kerken.

5.8 Integrale aanpak van wijkverpleegkundigen, wijkteams en jeugdteams

Het CDA vindt verbondenheid in de wijk en vroegsignalering van problematiek belangrijk. Signalen dat er iets niet goed gaat met een alleenstaande of binnen een gezin moeten snel kunnen worden opgevangen en doorgegeven zodat een adequate hulpverlening snel van de grond komt. Dat klinkt eenvoudig, maar zowel in het proces van signalen doorgeven als in het proces van opstarten van de hulpverlening zien we in de dagelijkse praktijk nog te vaak belemmeringen. Belemmeringen die niet nodig zouden moeten zijn, zoals van administratieve en/of financiële aard. Het CDA vindt dat elke inwoner snel moet kunnen worden geholpen, en dat administratieve processen, regels en financiële verantwoording daaraanvolgend moeten zijn. Onze lokale zorginstellingen werken onderling uitstekend samen en komen met pilots en ideeën om hulp aan inwoners te optimaliseren. Wij vinden dat de gemeente hen moet helpen waar zij kan om nieuwe initiatieven te ontplooiën.

Binnen de Hoeksche Waard werken inmiddels al tientallen wijkverpleegkundigen vanuit verschillende organisaties samen in wijken en buurten, in wijkteams en als casemanagers. Het CDA vindt voortzetting en uitbreiding hiervan van groot belang. De wijkverpleegkundige zou in elk dorp een spilfunctie moeten hebben. Zij/hij kan bijvoorbeeld wekelijks even langslopen in een 'huiskamer' van het dorp. De wijkverpleegkundige kent de mensen uit de buurt en weet waar mogelijke problemen zich kunnen voordoen en welke instanties daarbij kunnen helpen. De wijkverpleegkundigen van de deelnemende zorgorganisaties werken samen als aanspreekpunt op het gebied van zorg, wonen en welzijn in de wijk. Zo vormen zij de schakel tussen het medische en sociale domein. De wijkverpleegkundige staat dicht bij de cliënt en diens omgeving, familie en mantelzorgers. Ze is door haar zichtbare aanwezigheid in de wijk laagdrempelig benaderbaar. De wijkverpleegkundige houdt nauw contact met jeugdteams en wijkteams.

In de werkzaamheden van de integraal werkende wijkteams moet preventieve seniorenzorg wat het CDA betreft een belangrijke taak zijn. Zeker in deze tijd van vergrijzing is zo'n eerste aanspreekpunt

voor senioren belangrijk: steeds meer mensen krijgen dementie (één op de vier). Het CDA vindt dat de extra aandacht voor senioren vanuit de casemanager dementie past in de dementievriendelijke gemeente die wij willen zijn. De wijkverpleegkundige zou bijvoorbeeld een belangrijke rol kunnen vervullen in de zorg voor oudere ziekenhuispatiënten die terug naar huis mogen. Uit onderzoek is immers gebleken dat een derde van de ouderen conditioneel slechter uit het ziekenhuis komt dan dat men erin ging. Mensen eten vaak slechter in een ziekenhuis en bewegen er nauwelijks. De wijkverpleegkundige kan het thuisfront van de patiënt helpen en voorlichten. Ook in de palliatieve zorg kan de wijkverpleegkundige een betekenisvolle rol hebben.

Voor senioren moet wat het CDA betreft het signalerend huisbezoek voor ieder vanaf de leeftijd van 70 jaar vanzelfsprekend zijn. Goed opgeleide vrijwilligers, bijvoorbeeld van of in samenwerking met het Rode Kruis of de Zonnebloem, kunnen deze bezoeken doen. De vrijwilliger informeert hoe het met de inwoner is, geeft voorlichting, beantwoordt vragen en koppelt terug aan de seniorenconsulent. Deze zorgt voor opvolging van de vragen en beantwoordt ze. Zij/hij signaleert knelpunten, overlegt daarover met anderen binnen en buiten de gemeente en zorgt zo mogelijk voor een oplossing. Daarbij is ook de signalering van een mantelzorgsituatie van groot belang (zie ook hoofdstuk 5.14 Mantelzorg). Iedere inwoner kan ook zelf contact opnemen met de seniorenconsulent. Bij keukentafelgesprekken van de Wmo consulent kan ook een signaal worden genoteerd.

Naast signalerend huisbezoek moet volgens het CDA voor de groep senioren stevig wordt ingezet op preventieve activiteiten zoals valpreventie en een cursus scootmobiel. Maar ook: sporten voor senioren stimuleren in samenwerking met sport- en gymnastiekverenigingen. In samenwerking met de bibliotheken en Welzijn Hoeksche Waard kunnen er leesclubs worden georganiseerd en uitjes binnen de Hoeksche Waard. Omdat uit onderzoek blijkt dat er een groter risico is op woningbrand bij thuiswonende senioren, promoten wij een actie brandveilig wonen voor deze groep in samenwerking met de brandweer.

5.9 Zelfredzaamheid: langer thuis wonen

Het CDA is er een warm voorstander van dat onze inwoners de mogelijkheid krijgen om zolang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Dit kan door aanpassingen aan bestaande woningen, zoals het aanbrenge van een traplift en het rolstoel-toegankelijk maken van de woning. Wij realiseren ons dat hiermee aanzienlijke bedragen zijn gemoeid, die niet altijd op te brengen zijn door de bewoners. Financiële ondersteuning in de vorm van subsidie of een zachte lening kan hierbij een uitkomst bieden. De gemeente kan afspraken maken met de wooncorporatie over aanpasbaarheid van de woning bij nieuwbouw en renovatie van huurwoningen. Tevens is de voortgang van Lang Leve Thuis belangrijk, met tips en advies voor inwoners in het kader van de voorlichtende taak van de gemeente. Nieuwbouw van levensloopbestendige (senioren-) woningen, bij voorkeur in kernen die nog beschikken over inbreilocaties op loopafstand van voorzieningen, zien wij als een welkome aanvulling (noodzaak). Het CDA zal zich hiervoor sterk maken en dit geldt ook voor de betaalbaarheid van deze woningen. Hiernaast zullen wij ook initiatieven ondersteunen om huisvesting te realiseren bij of in de directe omgeving van familie. Wij denken hierbij aan zogenaamde kangoeroewoningen.

5.10 Digitale hulp

Het gebruik van digitale mogelijkheden wordt steeds belangrijker, zeker in gebieden waar men afgelegen woont. En dus zal de aanwezigheid en snelheid van een goede digitale infrastructuur aanwezig moeten zijn, zodat hulpmiddelen zoals zorg- en leerdomotica overal op ons eiland ingezet kunnen worden. Hierbij vinden wij dat volg- en alarmeringssystemen voor onze inwoners die te maken krijgen met een beperking in het zelfstandig functioneren meer kunnen worden ingezet. Wij realiseren ons terdege dat dit niet kan zonder menselijke aandacht. Oog hebben voor elkaar. Daarbij vinden we

het ook belangrijk dat de betrokken instanties zo mogelijk zorgen dat iemand bij een eventuele verhuizing in zijn eigen kern kan blijven.

5.11 Welzijn en Sport

Welzijnswerk en sportmogelijkheden zijn voor het CDA onmisbare voorzieningen. Welzijnswerk en sport dragen bij aan sociale interactie en cohesie in de dorpse samenleving. Welzijnswerk en sport zijn ook belangrijk om eenzaamheid en uitsluiting te voorkomen. Het draagt bij aan de integratie van nieuwe inwoners. Bovendien zijn activiteiten gericht op welzijn en lichaamsbeweging belangrijk voor de opgroeiende jeugd: zij leren in een team te werken en rekening te houden met anderen. Senioren blijven langer actief en fit als zij cursussen volgen en sporten. Groeps-, club- en verenigingsactiviteiten stimuleren in belangrijke mate de maatschappelijke verbondenheid. Er ontstaat betrokkenheid en begrip tussen mensen. Zo dragen we actief waarden en normen over. Welzijnswerk en sportclubs kunnen daarom altijd rekenen op onze steun. Waar van toepassing krijgen recreatieve en culturele verenigingen en sportclubs van ons de gelegenheid te 'pitchen' op de gemeentelijke website en in de gemeenterubriek in de krant. Op die manier kunnen zij zich presenteren aan inwoners en aan andere verenigingen en vrijwilligersverbanden. Wij stimuleren de samenwerking tussen deze clubs.

Welzijn

Welzijn heeft veel gezichten en verschilt voor jong en oud en de behoefte eraan varieert. Een goed welbevinden is van belang voor een goede gezondheid. Daarom hecht het CDA aan welzijnswerk als algemene voorziening om de sociale interactie tussen mensen te bevorderen. De muziek, zang en dans die in vele dorpen nog immer in verenigingsverbanden bloeit, willen we behouden. Wij vinden het belangrijk dat de gemeente een spilfunctie heeft in welzijnswerk: het bij elkaar brengen van verenigingen, vrijwilligers en professionals. Daartoe moet de gemeente - naar behoefte - faciliterend optreden opdat deze verschillende vormen van welzijnswerk -al dan niet in combinatie met sportaccommodaties- kunnen functioneren. Het gaat daarbij om ontmoeting, spel, preventieve lichamelijke beweging en cursuswerk voor jong en oud. Belastinghulp, repair-café en formulierhulp zijn ook voorbeelden van welzijnswerk.

Speciale aandacht hebben wij voor het bestrijden van eenzaamheid en activiteiten voor sociaal zwakkeren zoals mensen met een beperking. Voor ouderen, mensen zonder werk en alleenstaanden vinden wij hier vooral de ontmoetingsfunctie belangrijk.

Grote evenementen: Verenigingen willen organiseren, dus gemeente moet alleen faciliteren
Verschillende verenigingen geven ons aan dat activiteiten zoals Koningsdag, die belangrijk zijn voor de sociale samenhang in een dorp en tussen verenigingen, scholen en instellingen, beter kunnen worden georganiseerd door de verenigingen zelf dan door Welzijn HW. De vraag aan de gemeente is om het voortouw te nemen om de activiteitenaanvraag (bijvoorbeeld vanuit scholen) te bundelen en verenigingen in staat te stellen om gezamenlijk een gecombineerd aanbod te maken.

Sport

CDA vindt dat sport laagdrempelig toegankelijk moet zijn voor alle inwoners. Daarom stimuleren wij sportvoorzieningen verdeeld over de gemeente. Naar buiten gaan en bewegen is heel belangrijk, als ontspanning en als voorwaarde voor een gezond leven. Maar bewegen en sporten heeft ook een andere functie: het brengt mensen samen en maakt mensen weerbaar. Sport speelt ook een belangrijke rol bij het overbrengen van waarden en vaardigheden die in het gewone leven onmisbaar zijn, zoals teambelang en respect voor de ander. Het gemeentelijk sportbeleid creëert de randvoorwaarden om bewegen en sporten zo optimaal mogelijk te maken. Het CDA houdt rekening met de verschuiving van verenigingssporten naar individuele sporten in de openbare ruimte, zoals wandelen,

fietsen en hardlopen. De openbare ruimte moet zo 'beweegvriendelijk' mogelijk worden ingericht, zodat inwoners worden gestimuleerd om zo lang als mogelijk fit en vitaal te blijven door te bewegen in de open lucht. Wij zien daarbij kansen voor meer openbare sportlocaties, zoals buitenfitness en bewegingstuinen, om inwoners de kans te geven gratis én buiten te sporten.

Het CDA is ook voorstander van multifunctioneel gebruik van sportfaciliteiten. De gemeente ondersteunt wat ons betreft vrijwilligers door bij nieuwbouw of een verbouwing te zoeken naar combinatiemogelijkheden van sportclubs (sportnetwerken) en te zoeken naar combinaties tussen sport, cultuur, kinderopvang, onderwijs en duurzaamheid. De gemeente moet daar actief in faciliteren. Om sport voor iedereen te bevorderen wil het CDA dat sportfaciliteiten ook goed toegankelijk zijn voor mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking, zo nodig met gemeentesubsidie. Daarnaast zou de gemeente kunnen faciliteren door met sportclubs afspraken te maken over mogelijke kortingen voor jeugd die bij verschillende sportclubs sport. Ook in gevallen van financiële nood zoals na een echtscheiding zou de gemeente een regeling kunnen treffen om te zorgen dat een kind niet van zijn sportclub af hoeft.

Sportverenigingen geven aan dat zij graag zouden willen dat er met regelmaat een ambtenaar langs komt met de proactieve vraag; "wat kan de gemeente doen voor uw vereniging?" Daardoor zou het besef van ambtenaren over de situatie ter plekke toenemen en zou er een betrokkenheid ontstaan bij de club vanuit de gemeente. Een verenigingsloket zou enorm helpen in de administratieve afhandeling bij zaken zoals het aanvragen van evenementenvergunningen en uitbreidingsmogelijkheden of parkeren. Het CDA vindt het belangrijk dat er aan deze vraag vanuit verenigingen wordt voldaan. Immers, we willen de vrijwilligers niet opzadelen met onnodige administratieve tijd terwijl zij al zoveel investeren in verenigingsactiviteiten. Vanuit de gemeente zou er ook oog moeten zijn voor sportverenigingen in de Hoeksche Waard, die het hele eiland bedienen. De facilitering zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit het meedenken over vervoersoplossingen.

Wij vinden het belangrijk dat inwoners bekend zijn met de veelzijdigheid van sportmogelijkheden, weten hoe gezond het is, en waardering hebben voor de bijdrage die sport levert aan samenwerking, het welzijn van mensen en de leefbaarheid in buurten en dorpen. Wij vinden dat de gemeente daar een voorlichtende functie in heeft, en tegelijk een bijdrage kan leveren aan een gezondere levensstijl door het promoten van gezonde (sport)kantines.

5.12 Verborgene armoede en de gevolgen daarvan bestrijden

Armoede en schulden leggen een enorme druk op gezinnen. Dat gaat zelfs zo ver dat er meer sprake is van mishandeling en ongezonde leefgewoontes in gezinnen die kampen met stress ten gevolge van schuldproblematiek. Het CDA vindt dat er speciale aandacht moet zijn voor deze gezinnen en dat er in een vroeg stadium moet worden ingegrepen met een goede schuldhulpverlening. Daarvoor moet professionele schuldhulp (WiHW) goed samenwerken met vrijwilligers in de schuldhulp (Humanitas, kerken). Ook de Voedselbank Hoeksche Waard is een belangrijke partner, zowel m.b.t. signalering van problematiek als ook om mee te denken over oplossingen. De vrijwilligers van de voedselbank hebben een belangrijke voorlichtende functie voor deze gezinnen. Zij kunnen hen bijvoorbeeld in contact brengen met schuldhulp en ze geven ook heel praktische geldbesparende tips. Ook regelingen die speciaal voor deze gezinnen in het leven zijn geroepen bij de WIHW kunnen helpen de omstandigheden te verbeteren. WIHW en de gemeente moeten er samen voor (blijven) zorgen dat er voldoende publiciteit wordt gegeven aan deze regelingen. Beschikbare regelingen moeten proactief onder de aandacht worden gebracht en er moet zorgvuldig en eenduidig om worden gegaan bij het toekennen ervan. Bij dit laatste helpt het als mensen in persoonlijk contact (niet per brief) goed

wordt uitgelegd waarom bepaalde maatregelen voor hen gelden en wat er precies van hen wordt verwacht om in aanmerking te komen voor hulp.

Voor kinderen in deze gezinnen hebben wij speciale aandacht. Het jeugdteam en de jongerenwerkers moeten op de hoogte zijn van het feit dat er financiële problematiek is in deze gezinnen, zodat zij alert kunnen zijn op signalen. Het CDA vindt dat kinderen uit gezinnen met een laag inkomen gewoon mee moeten kunnen doen met hun leeftijdsgenootjes bij sport en spel. Het sportfonds heeft al veel kinderen uit gezinnen met een laag inkomen aan het sporten gekregen en daarom vinden wij het belangrijk dat deze mogelijkheid er blijft.

Het CDA wil bovendien dat alle kinderen een zwemdiploma halen en op schoolreis kunnen. De Hoeksche Waard bevat veel water en is omringd door water. Ouders die het niet kunnen betalen dienen financieel ondersteund te worden. En bijzondere aandacht moet uitgaan naar kinderen/ jongvolwassenen die met de ouders gevlucht zijn uit landen waar zwemonderwijs niet gebruikelijk is en het gevaar van water vaak wordt onderschat.

Project Vroegsignalering

Het CDA is voorstander van een Project Vroegsignalering, waarbij de omgeving en vrijwilligers (bijvoorbeeld van sportverenigingen) op een heel laagdrempelige manier melding kunnen maken van problematiek die zij denken te zien bij een gezin in de buurt. Laagdrempelig betekent dat zij hun zorg kunnen uiten over kleine signalen die zij waarnemen, zonder dat dat meteen een melding hoeft te zijn van huiselijk geweld of verwaarlozing bijvoorbeeld. Kleine signalen kunnen leiden tot een (extra) bezoekje van het jeugdteam of meer oplettendheid van de wijkagent. Daardoor wordt voorkomen dat problematiek veel te ver doorontwikkelt binnen een gezin. Wellicht wordt een vicieuze cirkel voorkomen. En doordat mensen makkelijk hun zorgen kunnen delen vóórdat er iets ernstigs aan de hand is, voelen zij zich misschien ook meer betrokken bij zo'n gezin. Hierbij is uiteraard grote aandacht nodig voor de privacy.

5.13 Veiligheid

In een veilige omgeving gebeuren minder ongelukken. Daarom wil het CDA dat alle wandel- en fietspaden voorzien zijn van een veilige bestrating en een goede verlichting. Drukke oversteekplaatsen en kruisingen moeten overzichtelijk worden ingericht. Daarnaast willen we dat openbare ruimten drempelvrij dan wel beweegvriendelijk worden ingericht, makkelijk voor rolstoelen, scootmobiel en kinderwagens. Wij zijn voorstander van buurtpreventie, waarbij een groep vrijwilligers de situatie in een dorp in de gaten houdt en daarover contact heeft met de wijkagent. Informatie m.b.t. jeugdigen moet gedeeld worden met het jeugdteam.

De aanpak van huiselijk geweld is volgens ons gebaat bij een laagdrempelige vroegsignalering (preventie) en zo nodig een snelle mogelijkheid tot uithuisplaatsing.

Het CDA is verder voorstander van een goede samenwerking met het Openbaar Ministerie en de Politie. Voldoende wijkagenten in de Hoeksche Waard vinden wij een groot goed.

5.14 Mantelzorg: oplossingen voor respijtzorg

Mantelzorgers zijn mensen die de dagelijkse zorg op zich nemen van een hulpbehoevende naaste. Mantelzorgers zijn daarmee de belangrijkste zorgverleners voor een grote groep mensen. Dankzij mantelzorgers kunnen mensen met een zorgbehoefte thuis blijven wonen en deelnemen aan de maatschappij. Dat is van onschatbare waarde voor de samenleving. Daarom vindt het CDA dat mantelzorgers veel beter ondersteund moeten worden dan nu het geval is. Ondersteuning is nodig in de vorm van zorgvoorziening, maar bijvoorbeeld ook een goed niveau van algemene voorzieningen in elke kern. Rolstoelvriendelijke paden en opgangen, goed bereikbare winkels voor scootmobiel, par-

keerplaatsen vlak bij de voorzieningen. Maar ook: dagopvang in de buurt voor mensen die het nodig hebben. Bovendien is respijtzorg binnen de Hoeksche Waard een speerpunt voor het CDA. Zowel voor volwassenen als voor kinderen met een beperking moeten er meer dagopvang- en logeermogelijkheden komen. Een multifunctioneel (logeer-) huis met veel mogelijkheden aan activiteiten en ontspanning voor een brede doelgroep in de Hoeksche Waard zou volgens ons een mooie aanwinst kunnen zijn om in te spelen op de wisselende vraag naar opvang en de verwachte behoefte in de toekomst.

Ook voor psychisch overbelaste mensen zou er respijtzorg moeten komen. Dit moet laagdrempelige opvang betreffen, ook zonder indicatie. Wij willen de mogelijkheden onderzoeken om samen met alle zorgaanbieders in de Hoeksche Waard een opvangnetwerk te maken voor mantelzorgers. Op het moment dat 's morgens plotseling opvang nodig is voor een naaste met een zorgvraag, moet een mantelzorger een hulppunt kunnen bellen dat alles in het werk gaat stellen om de opvang per direct te realiseren bij één van de aanbieders, zonder indicatie en voor een laag dagtarief. Ook opvang thuis zou tot de mogelijkheden kunnen behoren.

Tevens signaleert het CDA dat er binnen de Hoeksche Waard geen/onvoldoende mogelijkheid voor crisisopvang is; hiervoor moet men nu de Hoeksche Waard uit. Naast het feit dat het voor de betreffende persoon niet prettig is om ver te moeten reizen betekent dit voor de betrokken familieleden een grotere belasting, waardoor de keuze voor deze oplossing mogelijk langer uitgesteld wordt. Dit heeft onwenselijke gevolgen voor de persoon zelf en diens omgeving, en daarom vindt het CDA dat er onderzoek moet worden gedaan naar mogelijkheden voor crisisopvang op het eiland.

Parttime verpleeghuis

Het mogelijk maken dat ouderen parttime in een verpleeghuis worden verzorgd. Dit initiatief moet mensen in staat stellen om langer thuis te blijven wonen, in combinatie met structureel één of twee nachten niet thuis verblijven. Mantelzorgers stellen een definitieve opname vaak uit terwijl de zorg eigenlijk te zwaar wordt. Met het deeltijdzorgwonen is er een alternatief voor mensen die samen langer thuis willen blijven. Het kan een oplossing zijn om overbelasting van mantelzorgers tegen te gaan. In de tijd dat hun naaste niet thuis verblijft kan de mantelzorger even op adem komen. Ook kan het een oplossing zijn voor de mantelzorger om naast het zorgen te blijven werken.

Onderzoek naar respijtzorg zonder indicatie

In de Hoeksche Waard is nauwelijks mogelijkheid voor respijtzorg (het in goede zorg 'uitbesteden' van een ziek of gehandicapt familielid door een mantelzorger). Het CDA wil samen met zorgaanbieders een goede respijtzorg organiseren voor mantelzorgers die even tijd nodig hebben voor zichzelf. Omdat ze plotseling weg moeten, zelf ziek zijn of omdat ze overbelast (dreigen te) raken. Deze respijtzorg moet laagdrempelig en zonder indicatie en op korte termijn geregeld kunnen worden. De gemeente kan zorgaanbieders en MEE bij elkaar brengen om te inventariseren hoe groot de verwachte behoefte is en of daarin voorzien kan worden door het huidige gemiddelde 'lege bedden aanbod' bij die organisaties. Vanwege de korte termijnvraag zonder indicatie geldt dan het principe van 'wie eerst komt eerst maalt', waarbij een contactpunt per dag snel kan overzien welke organisaties een plek hebben voor dagopvang of logeren. De kosten voor de mantelzorger van de patiënt worden niet gedekt door een indicatie, dus die moeten we laag proberen te houden. De kans van slagen is het grootst als we streven naar één of twee dagen opvang per keer, een langere termijn is lastig voor de zorginstellingen. Wij stellen een onderzoek voor naar een pilot met een evaluatiemoment na een jaar. Om respijtzorg te kunnen realiseren moet de flexibiliteit bij zorginstellingen in kaart worden gebracht en zal ook gekeken moeten worden naar andere plekken om deze opvang te realiseren (met extra bedden). Hier kan ook de koppeling weer worden gemaakt met zorgopleidingen.

6 CDA voor een goede dienstverlening aan alle inwoners

Dienstverlening is volgens het CDA de plek binnen de gemeente Hoeksche Waard waar de expertise over het contact met de burger geborgd is. De medewerkers van Dienstverlening leveren producten en diensten aan burgers en ondernemers via de balie, telefoon en online. De inwoner moet centraal staan in het dienstverleningsmodel van de gemeente Hoeksche Waard. De gemeente moet hierbij wat ons betreft altijd streven naar een zo hoog mogelijke klanttevredenheid. Het maakt daarbij niet uit via welke ingang - balie, telefonie, online, sociale media - de burger of ondernemer contact legt, de service moet steeds gelijk en hoogwaardig zijn: klantvriendelijk, deskundig en snel. Als ambtenaren bij de uitwerking van het beleid een knelpunt signaleren tussen hoe het beleid bedoeld is en hoe het in de praktijk uitwerkt, verwachten we dat zij dat snel terugkoppelen aan het college, zodat de uitvoering kan worden aangepast. Zo kan onnodige vertraging of suboptimale dienstverlening worden voorkomen.

6.1 De gemeente komt naar de inwoners toe

Na een herindeling kunnen inwoners van een gemeente een grotere afstand voelen ten opzichte van de gemeente. Politiek en bestuur staan op grotere afstand en ook de fysieke afstand tot het gemeentehuis neemt voor de meeste inwoners toe. Daarom vinden wij het belangrijk dat er op een aantal plaatsen in de Hoeksche Waard locaties moeten zijn waar de inwoners terecht kunnen voor gemeentelijke dienstverlening. Ook instanties als WiHW en HW Wonen kunnen daar een plaats krijgen zodat zij actiever naar de inwoners toe kunnen komen.

De dienstverlening moet zich wat ons betreft mee ontwikkelen met de (digitale) mogelijkheden. Het rijbewijs, paspoort, en de Nederlandse identiteitskaart kunnen nu al worden thuisbezorgd. Voor het afhalen van documenten (burgerzaken) moeten inwoners makkelijk een afspraak kunnen maken per computer of per telefoon, en de wachttijden op het gemeentehuis moeten geminimaliseerd worden. Ook de gehandicaptenparkeerkaart moet thuis bezorgd kunnen worden. Zoals nu bekend, blijft in elke voormalige gemeente een loket voor dit soort zaken. Misschien nog uitbreiden met een dorp- of wijkambtenaar, of wijkwethouder, of vrijwilligers ambtenaar, of per dorp een ambtelijk aanspreekpunt gekoppeld aan een specifieke ambtenaar.

6.2 Ondersteuning van verenigingen en vrijwilligers: het Vrijwilligersloket

Vergunningverlening voor algemeen toegankelijke evenementen kan wat ons betreft laagdrempeliger. Wij vinden dat speciaal voor evenementen die in de dorpen worden georganiseerd door verenigingen een soepele vergunningverlening moet gelden. Ook bij de wettelijke randvoorwaarden aan die evenementen zoals verkeersregelaars moet de gemeente meedenken en faciliteren, bijvoorbeeld door het geven van goede voorlichting en vrijwilligerscursussen.

Ideeënmakelaar en vrijwilligersambtenaar

Voor extra service willen wij voorstellen een ideeënmakelaar en een vrijwilligersambtenaar aan te stellen.

Een ideeënmakelaar kan het aanspreekpunt zijn voor inwoners die een goed idee hebben voor hun straat/wijk/dorp of voor de gehele gemeente. Vaak hebben onze inwoners hele goede ideeën, maar ervaren zij moeite om de juiste ambtenaar te vinden om het idee uit te werken. Een ideeënmakelaar wordt het gezicht van de gemeente voor deze innovatieve inwoners.

Een vrijwilligersambtenaar kan het aanspreekpunt zijn voor alle inwoners die iets willen organiseren. Niet meer te maken hebben met 21 verschillende ambtenaren, maar één vast aanspreekpunt, voor alle evenementen. Deze persoon weet de juiste ambtenaren dan weer te vinden in het gemeentehuis, waardoor de vrijwilligersorganisatie zelf deze weg niet meer hoeft te bewandelen.

6.3 Harmonisaties: zo snel mogelijk overal dezelfde regels en rechten

Vóór de herindeling was een groot aantal regelingen en veel beleid binnen de Hoeksche Waard al gelijk, omdat al veel samen werd opgetrokken, bijvoorbeeld in Gemeenschappelijke Regelingen. Toch verschillen de regels ook op veel gebieden per gemeente, met name waar het zaken betreft die de inwoners en verenigingen direct betreffen. Denk bijvoorbeeld aan de OZB en subsidies aan verenigingen, maar ook aan de werkwijze binnen de gemeentehuizen. Er zijn wettelijke voorschriften voor bijvoorbeeld de directe gelijktrekking van OZB en het harmoniseren van veel andere zaken binnen een bepaalde tijdsduur. De financiële kant van de harmonisaties komt aan de orde in het Hoofdstuk Financiën.

Het CDA vindt dat voor de inwoners en ondernemers de regels en tarieven zo snel mogelijk gelijk getrokken moeten worden. Daadwerkelijke harmonisatie kan erg lang gaan duren wanneer dat niet direct wordt opgepakt, blijkt uit praktijkervaring bij andere herindelingen. Sowieso is het niet uitlegbaar wanneer zaken niet gelijkgetrokken zijn en is dat niet efficiënt in de uitvoering. Harmonisatie lijkt misschien niet een acuut probleem, maar het CDA wil hier wel vaart achter zetten. Dat willen we doen door verschillen zo snel mogelijk in kaart te brengen en het onderwerp in iedere raadsvergadering vast op de agenda te zetten.

Ook verenigingen en vrijwilligers moeten weten waar zij aan toe zijn. Zowel op het gebied van regelgeving als subsidieverlening zijn er op dit moment grote verschillen tussen verenigingen in de regio. Het CDA vindt dat de gemeente snel in kaart moet brengen wat de lopende afspraken precies zijn, dat proces is nu al gaande. Omdat verenigingen al jaren zijn ingericht op de huidige samenwerking en afspraken met hun gemeente, kunnen wij niet van ze verwachten dat zij op korte termijn hun bedrijfsvoering anders gaan inrichten. Daarom vindt het CDA dat de gemeente na de inventarisatie van de lopende afspraken met hen in gesprek moet gaan over een nieuwe opzet. In samenwerking met de verenigingen en de vrijwilligers dus, zodat er draagvlak is voor een nieuwe en uniforme manier van werken. Dat gaat niet van de ene op de andere dag, en daarom is in het begin flexibiliteit en maatwerk vereist. Het vrijwilligersloket (zie hoofdstuk 6.2) biedt de ondersteuning die nodig is voor de omslag die verenigingen eventueel moeten maken.

6.4 Advisering en dienstverlening aan ondernemers: het Ondernemersloket

CDA wil een ondernemersloket waar ondernemers terecht kunnen met al hun vragen over vergunningen en leges, uitbreidingsmogelijkheden en bestemmingsplannen. Bij dit loket kunnen zij ook ideeën aandragen voor nieuwe initiatieven en worden zij meteen in contact gebracht met de ambtenaar die hen kan helpen met hun specifieke vraag. Ook kunnen zij via het ondernemersloket (dat ook een digitale variant moet hebben) heel overzichtelijk kennisnemen van alle ontwikkelingen op het gebied van ondernemen in de Hoeksche Waard, bijvoorbeeld over de Omgevingsvisie en over projectontwikkelingen en initiatieven van andere ondernemers. De gemeente brengt ondernemers dus met elkaar in contact en inspireert hen tot samenwerking. Via het ondernemersloket laat de gemeente de ondernemers ook op een heldere manier weten wat we van hen terugverwachten: een bijdrage aan kennis, innovatie en educatie op het eiland. Dat kan bijvoorbeeld gaan om een vraag van een school om een fabriekshal te bezoeken, of om inhoudelijk bij te dragen aan een cursus op een specifiek vakgebied. Ook duurzaamheid is een belangrijk aandachtspunt bij het ondernemersloket.

6.5 Het Energieloket

De inwoners van de Hoeksche Waard zijn gebaat bij een energieloket waar duurzaamheid en de regionale opdracht voor 2040 centraal staan. Inwonersinitiatieven moeten bij dit loket snel van de

grond geholpen kunnen worden met een goede voorlichting en een soepele vergunningverlening. Het is belangrijk dat dit loket een goed overzicht maakt van alle inwonersinitiatieven zodat te allen tijde duidelijk is wat de impact van alle kleine initiatieven is op het landschap en het milieu alsmede wat de bijdrage is aan het regionale doel.

6.6 Het Landbouwloket

Agrariërs ervaren erg veel administratieve uitzoekerij als zij een nieuwe ontwikkeling willen starten of een activiteit willen uitbreiden. De gemeente kan hen helpen door (een deel van) de administratieve afhandeling te doen als er aanspraak kan worden gemaakt op gelden en subsidies vanuit provinciale of landelijke projecten. Het Landbouwloket helpt agrariërs dus om in kaart te brengen welke subsidies er voor hen mogelijk zijn en helpt hen ook om die aan te vragen.

7 CDA voor zuinig financieel beleid

Een aspect bij gemeentelijke herindeling is harmonisatie van de gemeentelijke (lokale) heffingen. Dat houdt onder andere in dat er bepaald moet worden welke heffingen ook in de nieuwe gemeente moeten gaan gelden, wanneer de verordeningen moeten zijn aangepast, hoe de heffingsmaatstaven worden gelijkgetrokken en hoe de nieuwe tarieven bepaald worden. Aanpassingen zullen financiële gevolgen voor burgers en bedrijven en mogelijk ook voor de nieuwe gemeente hebben.

Lokale heffingen

Het CDA wil het voorzieningenniveau voor de hele Hoeksche Waard, inclusief de 14 dorpen en de buurtschappen op peil houden en daar is natuurlijk geld voor nodig. Binnen het traject van harmonisatie heeft de OZB (Onroerendezaakbelasting) een aparte plaats. De bestaande verordeningen OZB komen namelijk per 1 januari 2019 van rechtswege te vervallen. Het is aan de nieuwe gemeenteraad voorbehouden om een nieuwe verordening vast te stellen. Die verordening moet binnen drie maanden na de herindelingsdatum worden vastgesteld en kan met terugwerkende kracht tot het begin van het kalenderjaar in werking treden. Deze nieuwe verordening is van toepassing op de hele Hoeksche Waard en heeft één set tarieven en vrijstellingen. Het is niet toegestaan verschillende tarieven voor de 'oude' grondgebieden vast te stellen. Er ontstaat daarom per definitie een harmonisatie-effect.

Overige heffingen

De overige heffingen van de vijf gemeenten blijven op grond van de Wet Arhi in beginsel twee jaar van kracht voor het afzonderlijke grondgebied van de voormalige gemeenten. In die twee jaar kan de 'nieuwe' gemeenteraad één van de huidige verordeningen van toepassing verklaren waardoor deze verordening voor de hele nieuwe gemeente geldt of nieuwe verordeningen vaststellen. Indien vaststelling of van toepassing verklaren niet binnen twee jaar na de datum van herindeling is gebeurd, zullen de verordeningen van rechtswege vervallen.

7.1 CDA Hoeksche Waard let op uw financiën

Veel verkiezingsprogramma's staan vol wensen, maar besteden geen aandacht aan de financiering daarvan. Aangezien de financiële kant van de herindeling nog niet is doorgerekend, en alle wensen van de nieuwe gemeenteraad nog niet bekend zijn, is het lastig om concrete bedragen te noemen. Het CDA vindt echter dat ook op het gebied van de financiën vooraf een duidelijk kader moet worden meegegeven. Dat kader bestaat voor ons uit drie elementen: de totale kosten voor de inwoners en ondernemers mogen in principe niet toenemen, de kosten van het ambtelijk apparaat mogen alleen hoger worden als daar een duidelijke meerwaarde voor inwoners en ondernemers tegenover staat en de gemeentelijke financiën blijven gezond en worden goed beheerst.

De kosten per huishouden mogen in principe niet toenemen

Het CDA wil het laagste OZB-tarief van de huidige gemeenten als uitgangspunt nemen. Na 1-1-2019 moeten ook alle andere belastingen gelijk getrokken worden. Op sommige onderdelen zullen de tarieven iets stijgen en op andere onderdelen iets dalen. Op dit moment kennen de huidige verordeningen grote verschillen in maatstaven en tarieven. Door nauwkeurig naar de harmonisatie van de verschillende belastingen en tarieven te kijken zullen verschillen tussen de voormalige gemeenten elkaar zoveel als mogelijk opheffen. Uitgangspunt bij deze harmonisatie is dat de totale kosten per huishouden niet toenemen. Onder de totale kosten per huishouden verstaan we de gemeentelijke woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffentarieven).

Kosten ambtelijk apparaat alleen hoger bij duidelijke meerwaarde

Bij een herindeling voorziet de overheid in een eenmalige financiële bijdrage voor het inregelen van zo'n fusie. De praktijk is echter dat bij eerdere herindelingen in Nederland uiteindelijk de kosten van het ambtelijk apparaat toenemen. Dit komt door de wensen en ambities van het nieuwe gemeentebestuur, door meer managementlagen en hogere salarisschalen. Het CDA zal erop letten dat de meerkosten van de herindeling uiteindelijk ergens anders terugverdiend moeten worden.

De financiën blijven gezond en worden goed beheerst.

De gefuseerde gemeente Hoeksche Waard zou er financieel naar verwachting goed voor moeten staan, immers de afzonderlijke 5 gemeenten hebben hun huishoudboekje momenteel prima op orde. Wij willen dat die financiële huishouding gezond blijft, en daarom moeten er verstandige reserveringen worden gemaakt. Aan de andere kant hoeft de gemeente ook niet méér middelen te bezitten dan nodig om te verwachten uitgaven te bekostigen (direct en over de lange termijn) en om risico's te kunnen beheersen. De gemeente moet en kan -zie bijvoorbeeld een recent rapport van de Rekenkamer Commissie Hoeksche Waard- de risico's goed beheersen. Zodoende kan ook echt gestuurd worden op (ruim) voldoende buffers, en weten we welke ruimte er echt is voor investeringen. Het CDA is geen tegenstander van actieve grondpolitiek, echter per casus moeten de voors en tegens ervan goed tegen elkaar worden afgewogen.

Voor het CDA is rentmeesterschap een kernbegrip. Wij dienen verantwoord met mens en middelen om te gaan vanuit het besef dat we verantwoording hebben af te leggen over het beheer. Dit rentmeesterschap betreft ook het financieel beheer en vanuit dit beginsel vindt het CDA een solide financieel beleid van groot belang.

8 Bijlage

Onderstaande verslagen zijn gemaakt door de programmacommissie naar aanleiding van de gevoerde gesprekken. Er zijn geen quotes opgenomen van geïnterviewden, noch persoonlijke of vertrouwelijke informatie. De gespreksverslagen geven aan welke aandachtspunten zijn gepasseerd in de genoemde gesprekken. Wat besproken is, is geen basis voor verwachtingen of verplichtingen bij of door betrokken partijen. De programmacommissie wil alle geïnterviewden hartelijk bedanken voor de openhartige gesprekken die ons hebben geholpen om ons verkiezingsprogramma te ijken en aan te scherpen.

RoosRos Architecten

Sander Ros, directeur, 10-04-2018

Een duidelijke profilering van de regio naar buiten toe heeft prioriteit. Agrarische innovatie kan de kapstok zijn voor bijvoorbeeld recreatie, maar dan wel kleinschalig, zoals bijvoorbeeld ook in Friesland. We zouden eraan kunnen denken om agrarische bedrijven toegankelijk te maken, zodat innovatieve landbouw meer 'beleefd' kan worden. Innovatieve landbouw blijft de paraplu voor verdere ontwikkelingen, en dat betekent ook dat zware industrie wordt uitgesloten in de regio. Steeën, kreken en dijken brengen het karakter, net zoals agrarische bouwblokken.

Er is aandacht nodig voor wat er kan en mag (bestemmingsplan) met vrijkomende agrarische bebouwing.

Voor ondernemers zou het prettiger werken als de regels worden geharmoniseerd.

Wat betreft woningbouw: nieuwe woonconcepten moeten mogelijk zijn, harmonisatie in welstand en kwaliteitsteam, nadenken over woningbouw passend bij de polder en het landschap, dat vergt juist méér welstand; streekeigen typische omgevingskaders vaststellen en daarbinnen vrijheid voor de inwoners. Goede stedenbouwkundige inhuren die verstand heeft van het gebied, van buitenaf en geen lokale ondernemers deze kaders laten vaststellen. Creatief omgaan met lintgerichte bebouwing, maar ook groene linten houden met alleen bomen.

Voedselbank Hoeksche Waard

Chiem van de Wetering, voorzitter, 11-04-2018

De voedselbank maakt per jaar € 35.000,- tot € 40.000,- aan kosten. Dit zijn huurkosten, logistieke kosten (koelbus, opslagkasten, magazijninrichting, heftruck) en energiekosten (er staan bijvoorbeeld twee heel grote vriezers). In de Hoeksche Waard zijn gemiddeld 90 gezinnen afhankelijk van de Voedselbank. Elke week krijgen zij een pakket. De Voedselbank Hoeksche Waard kan niet zelf bepalen of een gezin in aanmerking komt voor hun hulp. Dat bepaalt de Vereniging van Nederlandse Voedselbanken, en die bepaalt ook de voorwaarden waaronder de voedselbanken kunnen samenwerken met elkaar. Dat is weleens lastig, want in de Hoeksche Waard leven 3600 gezinnen onder de armoedegrens en Voedselbank Hoeksche Waard zou daarvan best meer gezinnen de helpende hand

willen bieden. Er blijft nu soms goed voedsel over dat moet worden weggegooid, en dat gaat de vrijwilligers aan het hart. Daarnaast heeft de voedselbank te maken met strenge regels, die nodig zijn volgens de voedsel- en waren autoriteit (NVWA). Dat is logisch en begrijpelijk, maar de vrijwilligers vinden dat er wel heel moeilijk wordt gedaan over sommige zaken (als er bijvoorbeeld een grote partij verse boontjes binnen komt mogen ze die niet invriezen).

Meneer van de Wetering komt elke dag schrijnende gevallen tegen van gezinnen die schuldhulpverlening nodig hebben. De vrijwilligers van de voedselbank hebben een belangrijke voorlichtende functie voor deze gezinnen. Zij kunnen hen bijvoorbeeld in contact brengen met schuldhulp en ze geven ook heel praktische geld besparende tips. De vrijwilligers vinden dat de mensen niet voldoende worden voorgelicht over de mogelijkheden die er zijn voor deze gezinnen. Als voorbeeld noemt hij Stichting Leergeld; een schoolgaand kind kan voor de middelbare school een laptop krijgen en een fiets, en een kostentegemoetkoming voor leermiddelen. WIHW en de gemeenten zouden aan dit soort regelingen meer publiciteit moeten geven.

Ook een punt van zorg voor de vrijwilligers is dat de regelingen per gezin verschillend worden 'toegekend'. Hun tip is daarom om de beschikbare regelingen proactief onder de aandacht te brengen bij deze gezinnen en zorgvuldig en eenduidig om te gaan bij toekennen ervan. Bij dit laatste helpt het als mensen in persoonlijk contact (niet per brief) goed wordt uitgelegd waarom bepaalde maatregelen voor hen gelden en wat er precies van hen wordt verwacht om in aanmerking te komen voor hulp.

Detailhandelsraad Retail Hoeksche Waard

Bram de Jong, voorzitter, 12-04-2018

De ontwikkeling in de detailhandel in Nederland kenmerkt zich vooral door een grote toename in het winkeloppevlak. Tussen 1995 en 2010 is het aantal vierkante meters winkelvloer in Nederland verdubbeld. Ook bij kleine winkels. De trend is ingezet doordat winkelformules eisen dat winkels groter werden en doordat projectontwikkelaars grote winkelcentra wilden bouwen. Winstgevendheid kwam onder druk te staan, en de opkomst van Internet winkelen en de crisis maakten het speelveld extra lastig voor winkeliers.

Outletcenters in het buitengebied trekken de binnenstad leeg. Dilemma voor winkeliers: defensief een aantal extra vierkante meters opnemen, om te voorkomen dat de concurrent dat doet. In hoogconjunctuur ging dat nog maar nu zijn veel winkels van grote formules verliesgevend. Ontwikkeling nu: vierkante meterprijs begint langzaam te zakken. Een winkelier gaat failliet, daarna komt er een nieuwe winkelier in het pand voor een lagere huurprijs. Ontwikkelingen in de Hoeksche Waard: in Binnenmaas is geen leegstand want 's-Gravendeel en Puttershoek groeien nog wat qua aantal woningen. In andere dorpen worden leegstaande winkelpanden snel naar woningen omgezet. De prijzen voor huurpanden aan de randen van dorpen zijn veel lager dan in het centrum, maar we zien dat panden in het centrum van de dorpen nu ook lagere huur krijgen. Dat zou een positieve ontwikkeling

zijn want dan komen er weer winkeltjes van randen naar het centrum, en aan de randen weer meer woningen. Het onderscheidend vermogen van winkels voor de klanten is niet voldoende. Dat betekent dat in de ogen van klanten alles een beetje eenheidsworst is. Dat zou kunnen komen doordat winkeliers geneigd zijn elkaar te volgen, in plaats van dat ze kijken waar zij zelf sterk in zijn. Detailhandel in de Hoeksche Waard moet zorgen dat zij onderscheidend is in eigenheid, passend bij de identiteit van de kern.

Vanuit de Provincie wordt er onderzoek gedaan naar niet optimaal functionerende winkelgebieden, gezien vanuit een brede visie zoals veiligheid en beleving (alle stakeholders zoals detaillisten, projectontwikkelaars, etc.), we moeten proberen daar op aan te sluiten. Aanbevelingen voor de Hoeksche Waard: houd de winkels in de kernen van de dorpen en voorkom te veel versnippering naar wijken en randen. Als je de detailhandel in de kernen van de dorpen sterk houdt, houd je ook de voorzieningen daaromheen goed op peil. Laat dat de leidraad zijn. Afwijkingen daarvan moeten bijzonder goed onderbouwd zijn want je wil geen precedentwerking. Uitzondering is dan echt een uitzondering (boerderijwinkels, landwinkels). Politiek moet meer proactief zijn, ondernemers moeten weten waar ze aan toe zijn, duidelijk beleid met zo weinig mogelijk uitzonderingen. Niet meer reageren op incidenten maar stevig beleid. Houd je ook aan de bestemmingsplannen. Anders kan een winkelier geen plannen maken om uit te breiden. Hij moet weten hoe groot het risico is van zijn investering: komt er straks ineens een Lidl langs de Randweg, dan gaat hij failliet. Die duidelijkheid moet er zijn. Politiek zal moeten opkomen voor onze eigen detailhandel, en zullen terughoudend moeten zijn m.b.t. nieuwe supermarkten van grote eigenaars buiten de HW.

In dit kader is het ook belangrijk dat de politiek betrouwbaar moet zijn: aan wat al toegezegd is in de 5 gemeenten moet vast gehouden worden. 'Pas toe of leg uit': afwijkingen moeten grondig beargumenteerd kunnen worden.

CDA Goeree-Overflakkee

Tea Both, fractievoorzitter CDA Goeree-Overflakkee, 13-04-2018

We hebben gesproken over de herindeling op Goeree-Overflakkee. Wat de reorganisatie van bestuur, politiek en ambtelijk apparaat voor consequenties had voor onderlinge verhoudingen en dienstverlening naar de inwoners. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de praktijk van Goeree-Overflakkee dat zij nu pas, na 5 jaar, toe zijn aan het harmoniseren van de subsidies aan verenigingen. Enerzijds wordt vaak opgeroepen tot snelle harmonisering, anderzijds blijkt dat verenigingen het maatwerk op subsidiegebied dat zij gewend waren van vóór de herindeling moeilijk opgeven. In Goeree-Overflakkee heeft de politiek de tijd genomen om daar een geleidelijke overgang

van te maken. We hebben ook gesproken over verschillende ontwikkelingen op zorggebied, en of we als buurgemeenten daar niet wat meer in zouden kunnen optrekken. Bijvoorbeeld nieuwe woonconcepten voor senioren. En hulp aan gezinnen die onder de armoedegrens leven maar (nog) geen indicatie hebben voor specifieke regelingen zoals schuldsanering. Deze gezinnen komen vaak in een neerwaartse spiraal terecht waardoor er grote spanning ontstaat. Wij delen de bezorgdheid dat een deel van deze gezinnen buiten beeld blijft totdat de problematiek zo hoog is opgelopen dat er (voor kinderen) blijvende schade is. We zouden een vroegsignaleringsproject voorstaan waarbij huisartsen, schoolmaatschappelijk werkers, maar bijvoorbeeld ook dorpsraden en sportclubs op een zeer laagdrempelige manier de mogelijkheid krijgen om hun zorg uit te spreken over een bepaald gezin, zodat een coördinator bijvoorbeeld alvast een jeugdteam of een andere preventieve hulpverlener langs kan sturen om een kijkje te nemen. We hebben ook gesproken over maatregelen om de zorgval op te lossen die ontstaat als mensen langer thuis moeten blijven wonen maar qua zorgaanbod en financieel komen in enorme problemen komen.

Hoeksche Waard Duurzaam Henk van den Berg, 18-04-2018

Als regio hebben we afgesproken dat we in 2040 energieneutraal willen zijn. Dat is een enorme opgave maar het lijkt wel of mensen zich daar nog nauwelijks van bewust zijn, en de politiek beweegt te langzaam. Er moeten nog heel wat windturbines en zonnepanelen bij. Het komt niet goed van de grond omdat deze maatregelen grote consequenties hebben voor het landschap en daarom voor veel weerstand zorgen bij inwoners. Dit zou veel meer gemeenschappelijk gedragen moeten worden.

Er is een communicatiemodel voor nodig: hoe kun je gezamenlijk vanaf het prille begin iets oppakken wat impact heeft op het landschap? Want het Nederlandse landschap verandert sowieso ten gevolge van de maatregelen die nodig zijn voor nieuwe duurzame energie. Initiatieven die de burgers raken moeten daarom vanaf het eerste uur goed worden gecommuniceerd. Houd als gemeente de duurzaamheidsopdracht (2040) in de gaten en ga niet zitten wachten tot er een initiatiefnemer komt. Zo kan er meer gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld het ambassadeursprogramma voor zonnepanelen op schoolgebouwen (Duurzame Energie Unie, 35 coöperaties door het hele land). Er is een beweging nodig vanuit de inwoners. Als bijvoorbeeld 10.000 inwoners van de Hoeksche Waard coöperatief gaan denken betalen ze niet meer aan energie maar dan kunnen ze een enorme impuls geven aan duurzaamheid.

We hebben al een eigen energiemaatschappij, HW Energie. De gemeente energie kan vanuit haar voorbeeldfunctie haar energie hiervan afnemen. Het mooiste zou zijn als de energie die wordt opgewekt in de eigen regio, ook hier wordt gebruikt. We zouden de samenwerking kunnen zoeken met Goeree-Overflakkee. Ook het Foodlab kan hieraan worden gekoppeld.

Energieneutraal is eigenlijk geen goede term, liever CO2 neutraal of juist positief. Eigen opwekking

van energie moet betrouwbaar zijn. HW Duurzaam vormt al een grote groep, en is op zoek naar veel meer deelnemers. Omdat het een Hoeksche Waardse organisatie is die optrekt met andere Hoeksche Waardse organisaties zoals Hoeksche Waards Landschap. HW Duurzaam is een non-profit organisatie die de vrijgevallen middelen weer inzet in de eigen Hoeksche Waard. Het is essentieel dat mensen goed worden voorgelicht, weten dat ze betrouwbare energievoorziening krijgen en dat ze voorin de rij zitten bij nieuwe ontwikkelingen. Voor die communicatie ligt ook een taak weggelegd voor de gemeente. De gemeente moet ook faciliteren en steeds de mogelijkheden proberen te zien als er initiatieven komen vanuit inwoners. Om betrokkenheid van inwoners te vergroten moet duidelijk zijn: wat is de profit voor de inwoners? Eenduidigheid is een sleutelfactor: 'Onze toekomst', waar je alle initiatieven onder hangt, zodat mensen snappen wat er bij elkaar hoort. Ook moeten inwoners makkelijk informatie kunnen krijgen bij een Energieloket, bijvoorbeeld over mogelijkheden om de woning te verduurzamen. Voor ondernemers moet duidelijk zijn dat zij kunnen participeren, net zoals de gemeente dat kan doen.

Hoeksche Waards Landschap

Els van Veen, voorzitter, 18-04-2018

Mevrouw van Veen heeft een GGZ-achtergrond en is ook voorzitter van de Ouderenbond in Strijen. Dat verklaart de manier van werken die zij voorstaat voor HWL: vanuit de bewustwording en betrokkenheid van de inwoners. Bestuurders en beleidsmedewerkers moeten een keer op hun handen gaan zitten. De nadruk moet niet alleen liggen op grote projecten maar juist op huishoudens, van waaruit de samenwerking met grotere organisaties kan worden gezocht. Zo dicht mogelijk bij de burgers de bewustwording voor het behoud in de eigen woonomgeving omarmen en in stand houden. Speerpunt van HWL is, naast behouden van flora, nu vooral het behouden van fauna. Simpele maatregelen vanuit bewustwording en betrokkenheid van de inwoners kunnen daar een enorm verschil in maken. Bijenkasten en nestkastjes zouden standaard een aandachtspunt moeten zijn in de bouw. Niet groot denken maar juist op burgerniveau. De politiek kan dit promoten. De biodiversiteit in de wijken zou worden gestimuleerd en dat draagt bij aan het welzijn van inwoners. Ook bij bedrijventerreinen: fasering van groen voor landschappelijke inpassing. De schooltuin is ook zo'n praktisch voorbeeld.

Een voorbeeld van betrokkenheid van inwoners: om het water goed te laten weglopen na regenval is het belangrijk dat een substantieel deel van het landschap groen is en vrij van bestrating. Inwoners kunnen daarbij helpen door hun tuin zo groen mogelijk te houden. Om bewustwording te vergroten zou HWL-cursussen kunnen geven, bijvoorbeeld over het fauna vriendelijk maken van de tuin. De politiek zou dit mede kunnen uitdragen.

Ook op het gebied van bedrijventerreinen is nog een wereld te winnen.

Het groene landschap moet wel door particulieren groen gehouden worden. HWL werkt met 500 vrijwilligers. Omdat de pensioenleeftijd is opgetrokken wordt het lastiger om gepensioneerde vrijwilligers te binden. Dat heeft een directe weerslag op het beheer van het landschap.

Met boeren samen wordt aandacht besteed aan insectvriendelijke akkerranden en broedende weidevogels, en er is bijvoorbeeld een samenwerking met Wageningen Universiteit. Bestendigen van de samenwerking met scholen is belangrijk voor de bewustwording (natuureducatie zoals nu bij SOHW). HWL zou graag het bezoek aan het NLC bevorderen. Een fietspad zou daar goed aan kunnen bijdragen. De dynamiek die ontstaat door ontwikkeling van HW West kan een positieve impuls geven. We hebben nog gesproken over de luchtkwaliteit en opname van CO2. Oude Hoeksche Waarders zijn niet gecharmeerd van veel bomen in het akkerlandschap; polderland moet het hebben van openheid en vergezicht. Wilgen langs het water is lastig i.v.m. waterschap.

Denken in andere oplossingen: een suikerbietenveld levert evenveel op aan de luchtkwaliteit als een bos.

Voetbalvereniging NSVV Numansdorp

Arie Kruihof, Fiona Noordam en Rob Reedijk, bestuursleden, 19-04-2018

NSVV staat in de Hoeksche Waard en ook daarbuiten bekend om kwaliteit van de jeugdopleiding. NSVV werkt voor standaard en tweede elftallen samen met professionele trainers, en dat is terug te zien in de opleidingsresultaten van met name de jeugd. Daarom hebben zij ook veel jeugdleden uit andere dorpen in de Hoeksche Waard.

NSVV kan onafhankelijk van gemeentesubsidie draaien doordat zij een actief beleid heeft ten aanzien van fondsenwerving, en daarbij de samenwerking zoekt met andere maatschappelijke initiatieven. Zo zamelde

NSVV in het project 'NSVV verbindt Numansdorp' geld in voor goede doelen in het dorp zoals de Buitensluis en de Hendrikshoeve. Ook is NSVV actief in het organiseren van activiteiten voor senioren, gericht op behoud van een goede gezondheid en de bestrijding van eenzaamheid. Haar motto is: 'NSVV is er voor alle inwoners van Numansdorp', en daarmee geeft deze vereniging aan dat zij zich bewust is van haar bijdrage aan de maatschappelijke cohesie en verbondenheid in het dorp. Het voorzieningenniveau in het dorp is volgens NSVV essentieel om de vitaliteit van de leefomgeving op peil te houden. Demografische factoren zoals de vergrijzing en het feit dat er minder kinderen worden geboren gaan hoe dan ook van invloed zijn op de samenleving in het dorp. Om duurzaamheid en continuïteit van het voorzieningenniveau te bewaken is het nodig dat er huizen blijven worden gebouwd voor gezinnen. We moeten ook kijken naar het multifunctioneel gebruiken van complexen zoals dat van NSVV, bijvoorbeeld door andere verenigingen en kinderopvang (gebeurt nu al). De gemeente zou actiever kunnen faciliteren. Bijvoorbeeld Koningsdag wordt georganiseerd door Welzijn met NSVV, maar omdat Koningsdag een vrije dag is komen ambtenaren op de dag zelf niet helpen. Sowieso zien ze weinig mensen van de gemeente. Een ander punt waar de gemeente een grotere rol zou kunnen spelen is jeugdproblematiek bij verenigingen. Een vereniging als NSVV, met veel jeugdleden, is een belangrijke bron van vroegsignalering. Op dit moment werkt het zo dat in ieder jeugd-

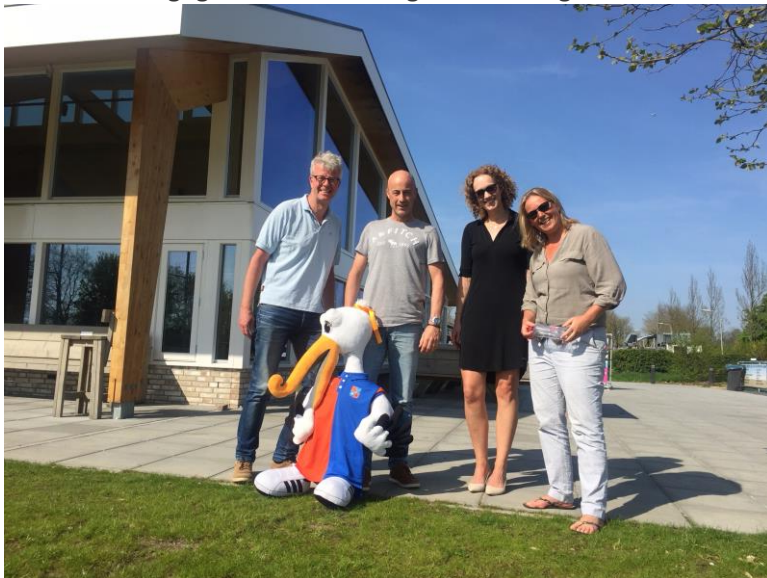
team een persoon in contact staat met de vertrouwenspersoon van NSVV. Vaak blijkt dat problemen bij een jeugdlid worden veroorzaakt door gezinsomstandigheden. Daarom zit de vertrouwenspersoon vaak samen met meerdere gezinsleden om er wat aan te doen, en dat is soms een moeizaam proces. In feite wordt hier een belangrijke vorm van jeugdhulp toegepast door vrijwilligers. De gemeente is daar op geen enkele wijze bij betrokken, ook het jeugdteam niet. NSVV zou erbij gebaat zijn als daar vanuit de gemeente meer betrokkenheid bij zou zijn. Een andere suggestie van NSVV is dat veel activiteiten in de dorpen die nu worden georganiseerd worden door Stichting Welzijn, beter kunnen worden georganiseerd door de verenigingen. Op die manier krijg bereik je meer kinderen. Hetzelfde geldt voor seniorenactiviteiten.

Hockeyclub Hoeksche Waard

Marytha Zuurmond en Rob Groeliker, bestuursleden, 21-04-2018

HCHW heeft ongeveer 100 seniorenleden en 500 jeugdleden. De club ervaart dat er bij de gemeente erg strikt en inflexibel wordt omgegaan met de regels die gelden voor bijvoorbeeld evenementen. Het clubhuis met velden van HCHW liggen ver buiten het dorp maar toch gelden er dezelfde regels als voor evenementen binnen de dorpskern. Het is logisch dat er een goede vergunning moet worden aangevraagd voor als er een keer een feestje is waar meer dan 100 mensen worden verwacht. Maar dat er strikt om 1.00 uur gesloten moet worden terwijl er in de omgeving geen overlast kan zijn, is misschien niet nodig. Kan daar meer maatwerk worden toegepast?

Meer in het algemeen geldt dat ambtenaren zelden proactief een keer op bezoek komen met de vraag: wat kan de gemeente doen voor uw vereniging? Daardoor is er ook niet veel besef bij ambtenaren van de situatie ter plekke als het gaat om vragen vanuit de vereniging. De vereniging zou er bij gebaat zijn als er één contactpunt zou komen voor al hun vragen. Op dit moment kunnen zij redelijk laagdrempelig de wethouder bereiken, maar hoe is dat als er straks één gemeente HW komt? Nu al is het lastig om de juiste ambtenaar te vinden die de vraag begrijpt en wordt er vaak doorverwezen of informatie gegeven die de vraag niet volledig beantwoordt zodat er toch nog een contactmoment

vereist is. In het algemeen heeft HCHW de afgelopen jaren helaas vaak de indruk gehad dat de gemeente tegenwerkt in plaats van proactief mee te denken. HCHW kan draaien zonder gemeentesubsidie, maar verlangt van de gemeente vooral ondersteuning. Bijvoorbeeld in de vorm van een garantstelling bij grote investeringen van de club, zoals een paar jaar terug met een veld. Voor wat betreft vrijwilligers ervaart de club dat het steeds lastiger wordt om ouders van jeugdleden te betrekken. Jeugd die corveediensten

draait wordt daarvoor betaald. Een ander punt wat voor deze vereniging specifiek belangrijk is, is dat zij de enige hockeyclub zijn op het eiland en daarom de hele regio bedienen. Zij merken dat leden vanuit Korendijk het lastig vinden dat de afstand zo groot is. De jeugd traint in ieder geval twee keer per week, en ouders moeten dan blijven wachten tijdens de training. Korendijkse (jeugd)leden haken daarom vaak af. De club heeft weleens nagedacht over de mogelijkheid een busje te laten rijden om jeugd uit verder weg gelegen kernen op te halen voor de training. Ouders hoeven dan alleen maar te

komen halen. Dat laatste moet dan wel zo blijven, want anders hebben de ouders geen binding meer met de club. De club kan draaien zonder subsidie, maar het zou wel mooi zijn als er door de gemeente op één of andere manier kan worden bijgedragen aan lidmaatschapsgeld voor gezinnen die bijvoorbeeld vanwege een scheiding (tijdelijk) de kosten niet kunnen opbrengen. Ook zou samen met de gemeente eens gekeken kunnen worden naar combikorting bij meerdere lidmaatschappen (bij verschillende verenigingen). HCHW is zelf actief bezig met nieuwe activiteiten in samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld een combinatie van sport en BSO. In dat kader zijn ook vervoersmogelijkheden vanuit verder weg gelegen kernen weer interessant. Daarnaast proberen ze huurinkomsten te krijgen door het clubhuis te verhuren aan andere verenigingen. Een aandachtspuntje voor het organiseren van evenementen is nog dat de gemeente het de verenigingen makkelijker kan maken om in samenwerking met scholen bijvoorbeeld een Koningsdag te organiseren. De gemeente zou het voortouw kunnen nemen om de activiteitenvraag vanuit scholen te bundelen zodat verenigingen in één keer een gecombineerd aanbod kunnen maken.

Herberg Tiengemeten

Hans Oosterhof, eigenaar, 26-04-2018

Toerisme is eigenlijk een bijproduct van activiteiten op het eiland. De Hoeksche Waard heeft in feite niet echt kenmerken die voor een toerist heel bijzonder zijn. Daarom is het ook moeilijk om een stevige marketing los te laten op toerisme, en dat zou ook zonde zijn van het geld. Mensen die rust en ruimte zoeken weten de HW wel te vinden. Zij komen niet voor lange verblijfsrecreatie, hooguit 3 dagen. Als we als HW toch een nieuw imago willen hebben op het gebied van recreatie dan zouden we nieuwe activiteiten

moeten ontwikkelen die passen bij de streek. Dan zou je misschien een spin-off kunnen krijgen, zoals familie die mee komt voor een evenement. Wat mist in de HW is een hotel voor kort verblijf. Niet zozeer voor toeristen maar voor bijvoorbeeld werklieden die hier aan een project werken. Nu gaan die naar Barendrecht of Rotterdam om te overnachten. Zo'n hotel zou midden in de HW kunnen staan om er optimaal gebruik van te kunnen maken. Dan zouden er bijvoorbeeld ook trainingen kunnen worden gegeven door bedrijven.

Het zou mooi zijn als er ergens een P&R-terrein zou komen, bijvoorbeeld in de buurt van het Foodlab dat straks wordt ontwikkeld. Voor mensen die een tijdje in retraite willen is de rust van de HW wel weer heel geschikt. Deze mensen komen al bij de Herbergier.

Een aandachtspuntje voor de gemeente is dat het wenselijk zou zijn om de toeristenbelasting gelijk te trekken. Het is op dit moment niet helemaal een doelbelasting, dus het wordt geheven en 'verdwijnt dan in het niets'. De HW zou een voorbeeld kunnen nemen aan Texel, daar is 1/3 van de belasting door de gemeente vrij te besteden, en 2/3 bepaalt de gemeente samen met een club belanghebbenden, bijvoorbeeld de horeca. Bijvoorbeeld: musea bepalen mede wat er met de belastingopbrengst gebeurt als er veel toeristenbelasting uit musea komt. In de HW zou een deel naar de ont-

wikkeling van het Foodlab kunnen gaan want dat is ook goed voor het toerisme. Het Tiengemetenpad zou mooi passen bij de functie van het gebied, vanuit Nissewaard tot aan de Hitserse Kade. Initiatieven zoals een theater zijn niet besteed aan de Hoeksche Waard. Wij kennen in de regio al tal van theatergezelschappen die optreden in de diverse dorpshuizen en op evenementen. Dat moeten we juist in stand houden want het is grote rijkdom dat dat hiervan oudsher zo werkt. De theaterfunctie hebben we dus al, en we moeten ervoor waken dat we niet denken in termen van een gebouw waar dit persé moet plaatsvinden. Ook op Tiengemeten zijn op winterse zondagmiddagen theatervoorstellingen te bezoeken. Op de Greup zit ook een boer die theateractiviteiten organiseert. Al deze mooie kleinschalige initiatieven die nu goed bezocht worden passen bij de schaal van de Hoeksche Waard en zouden veel last hebben van de komst van een groot theater. In plaats van miljoenen belastinggeld in een theater te stoppen, kan de gemeente beter de bestaande gezelschappen ondersteunen bijvoorbeeld door geen toeristenbelasting te heffen bij evenementen en optredens. Daarmee geeft de gemeente een signaal af dat theater belangrijk is in de cultuur.

Biostee

Ard van Gaalen, compagnon, 02-05-2018

De biostee is een duurzaam en innovatief landbouw- en melkveebedrijf dat wordt gerund door drie compagnons. Samen hebben zij 350 ha grond in de HW. In totaal kent de HW 4-5 biobedrijven waarvan de Biostee de grootste is. De Biostee loopt aan tegen grenzen die worden bepaald door de Provincie Zuid-Holland en landelijke regelgeving. Het lijkt wel of de HW een beetje heilige grond is bij de provincie, want er mag niks meer als het aankomt op uitbreiden en nieuwe ontwikkelingen.

De Biostee heeft de meeste contacten met het Waterschap, bijvoorbeeld als het gaat over bouwblokken, want dat raakt aan wegen van het Waterschap. In het algemeen ervaart de Biostee erg veel administratieve uitzoek-rij als zij een nieuwe ontwikkeling willen starten of een activiteit willen uitbreiden. Het zou mooi zijn als de gemeente daar een faciliterende rol in zou kunnen spelen, bijvoorbeeld door de administratieve afhandeling te doen als er aanspraak gemaakt kan worden op gelden en subsidies vanuit provinciale of landelijke projecten. Zo willen ze graag meedoen met het weidevogel project waarvoor Natuurmonumenten geld beschikbaar stelt, maar de administratieve afhandeling kost veel tijd. We zouden als gemeente kunnen

aangeven welke speerpunten wij belangrijk vinden voor de regio en deelnemende agrariërs kunnen ondersteunen in het aanspraak maken op gelden. In het gebiedsprogramma dat de regio samen met PZH ontwikkelt is duurzame landbouw een speerpunt, evenals regeneratieve landbouw (CO2 gelden naar boeren). De gemeente zou veel meer moeten laten zien dat zij die speerpunten belangrijk vindt, bijvoorbeeld door een loket wat boeren helpt om subsidies aan te vragen. Een agrariër kan naar het loket gaan en zeggen: dit wil ik, en wat kan ik daarvoor aan subsidies ontvangen? De ambtenaar zou dat in kaart kunnen brengen en administratieve hulp kunnen bieden voor het aanvragen

van de subsidies. Verschillende ontwikkelingen dragen ertoe bij dat de functie van bouwsteden verandert. Bijvoorbeeld ontkoppeling van eigenaarschap van land en het uitoefenen van het boerenbedrijf, na pensioenleeftijd. Als er geen opvolging is van het bedrijf zie je vaak dat ze de grond verhuren en zelf op de boerderij blijven wonen.

Een andere ontwikkeling is dat er door schaalvergroting of specialisatie grotere landbouwvoertuigen moeten worden opgeslagen en meer schuurruimte nodig is. Daarmee nemen de verkeersbewegingen rondom de bouwstede toe. Kleine bedrijven verkopen steeds vaker hun bedrijf aan grotere collega's, of ze doen nog een gedeelte zelf. Dat zijn vaak geen innovatieve bedrijven. Wat in deze tijd zou moeten worden bijgesteld in de regelgeving is hoe men kijkt naar oude schuren op het bouwblok. Zo'n oude schuur heeft eigenlijk geen functie meer, maar blijft staan omdat deze aan de boerderij vast zit. Toch wordt deze meegeteld en begrenst de uitbreidingsmogelijkheden op de bouwstede. Je zou in plaats daarvan aan A en B-locaties kunnen denken. Bestaande bedrijven die nog 100% boer zijn worden steeds groter, en blijven schuren bouwen. Daar moet de gemeente goed over nadenken m.b.t. de regelgeving. Ook voor wat betreft de omgeving van het bedrijf: bomen, ruimte voor vogels, daar moet een modus in gevonden worden. Windsingels die je om boomgaarden ziet, passen mooi in het landschap. Daar zou een eis van kunnen worden gemaakt. Gebouwen worden namelijk steeds hoger (kistenbewaring, hogere heftrucks), dus die ontsieren het landschap. Steeds meer boeren gaan zich toeleggen op één product. Bijvoorbeeld een complete rode bieten fabriek. Wassen en verpakken zit daar dan bij.

Dat zijn giga complexen. Zie de ontwikkelingen in Flevoland. Bos eromheen is mooi, maar dat doet niet elke boer uit zichzelf. Denk daarover na als gemeente.

Er wordt vaak gesproken over een HW-certificatie van producten die uit onze streek komen. Maar de bedrijven in de HW zijn grotendeels slechts grondstoffenproducent. De verwerking kan in Hongarije en andere landen veel goedkoper. De Biostee heeft als onderscheidend vermogen het biologische keurmerk. 'Groene cirkels' van Rabobank heeft een kring van bedrijven in de HW om de lokale economie verder aan te jagen. Waar de gemeente ook eens naar zou moeten kijken is de regelgeving die landelijk wordt opgelegd aan de boeren. Onze eigen boeren hebben hier soms onevenredig veel last van. Bijvoorbeeld de regelgeving m.b.t. fosfaatrechten. Bio landbouw gebruikt veel minder mest dan gangbare landbouw. Er moet rekening worden gehouden met dit onderscheid, maar in plaats daarvan zien we nu juist vaak dat aan gangbare landbouw extra toegestaan wordt. Dat is een onwenselijke ontwikkeling en de bio landbouw heeft last van de regels. Besproken dat het CDA al goede contacten heeft met de Tweede Kamerfractie hierover, met Tweede Kamerlid Jacco Geurts. Ook het thema circulaire landbouw staat de komende maanden hoog op de CDA-agenda. We nemen de specifieke casus fosfaatregelgeving mee. De boodschap die we kunnen overbrengen is dat de sluitende kringloop, die juist bij biologische bedrijven hoog in het vaandel staat, dreigt te worden doorbroken door overheidsinterventies. Vanwege het milieubesparende karakter van bio landbouw en -veeteelt zou er juist voor bio bedrijven een uitzondering moeten kunnen worden gemaakt.

CSG Willem van Oranje

Avond over Duurzaamheid- verschillende leerlingen, deelnemende bedrijven en docenten, 16-05-2018

De programmacommissie van CDA Hoeksche Waard bracht een bezoek aan de presentatie van het duurzaamheidsproject op CSG Willem van Oranje te Oud-Beijerland. Leerlingen van de 5e klassen VWO gaven presentaties over duurzaamheid, en hun ideeën om duurzaamheid bij bedrijven en instanties te verbeteren. Het project was onderdeel van het vak Algemene Natuurwetenschappen (ANW) en de klassen hebben de afgelopen periode aan diverse duurzaamheidsvraagstukken gewerkt. Verschillende bedrijven en instellingen droegen casussen aan om ideeën op te halen. Hierin is een mooie samenwerking te zien tussen de school, plaatselijke en regionale ondernemers, en over-

heid (gemeente). De leerlingen hadden in zes groepen oplossingen bedacht voor bedrijven, gemeenten, provincie Zuid-Holland en het regionale afvalbedrijf (RAD).

Na de presentaties overhandigden de leerlingen hun adviesrapporten aan de opdrachtgevers die blij waren met de adviezen, maar vooral ook blij met het feit dat deze jongeren over duurzaamheid

hadden nagedacht. De leerlingen zelf vonden het een leuke manier van les krijgen en vonden het nuttig en leerzaam om zich te verdiepen in het thema duurzaamheid.

Zorgwaard

Nico de Pijper, 17-05-2018

Met de heer De Pijper, die namens Zorgwaard in de Hoeksche Waard een toonaangevende partij is in diverse verschillende regionale overleggen, spraken wij over de ontwikkelingen in de zorg. Wat is er nu al en wat willen we bestendigen? De ontwikkeling naar de participatiesamenleving is een belangrijke rode draad. Dat is nadrukkelijk nog steeds een ontwikkeling want we zijn er nog niet, er is nog steeds wel sprake van een verzorgingsstaat.

Dit gaat ook de komende periode nog veel tijd vragen, maar de verbondenheid van partijen is zo groot dat we al een eind op weg zijn. Bijvoorbeeld kerngericht werken door zorgaanbieders is een speerpunt. Iedereen moet mee kunnen blijven doen. Dat betekent dat mensen voelen dat ze van betekenis zijn, dat mensen zich niet 'weggeschoven' voelen. Er is ook een categorie mensen in de samenleving die niet meer te motiveren is en daar moeten we ook voor zorgen, maar er is ook een grotere groep mensen die wél mee wil doen.

Vooraf mensen met handicap en statushouders.

Het is belangrijk voor hun perspectief dat we hen kansen bieden. Kansen zijn er volop, zeker in de zorg. Voorbeeld is de WIHW/Kalibris opleiding, waarbij 8 statushouders bij Zorgwaard werken, parallel aan hun opleiding. Het geeft voor Zorgwaard direct een toegevoegde waarde, want deze mensen nemen direct werk over, ook al kost de opleiding ook tijd van de mensen die begeleiden. Maar we hebben op het eiland de komende jaren gewoon echt mensen nodig in de zorg. Na de decentralisaties vanuit de overheid zijn er veel ontslagen gevallen, 20% van deze zorgmedewerkers zijn echt weg, die hebben zich bijvoorbeeld omgeschoold en zijn uit het vak. Het is lastig om nieuwe mensen te krijgen. De aantrekkelijkheid van het vak moet aandacht krijgen. Zorgwaard is opleiding gecertificeerd.

Een ander punt van zorg nu en in de komende periode is de administratieve last in de zorg. Controle-systemen en verantwoordingsystemen werpen

drempels op. Uitdaging is: daar een houding in vinden. Durf te zeggen: 'dat is dan maar zo' en zoek naar de optimale oplossing óók als van tevoren nog niet 100% zeker is hoe de administratieve en financiële verantwoording precies moet gaan plaatsvinden. Immers: nieuwe ontwikkelingen moeten wel in beweging blijven. Belangrijkste opgave ligt in de ontschottingsdiscussie. Eerst het probleem oplossen en dan pas verzekering, indicatie regelen, dus ook met onzekerheid van financiering. Verbondenheid in de wijk en vroegsignalering: de wijkzuster is er eigenlijk nu al, in de vorm van de casemanager dementie, maar dit zou je nog verder kunnen uitrollen.

Wat betreft de behoefte aan respijtzorg: er zouden extra bedden moeten worden gecreëerd, zeker voor zorg langer dan één of twee dagen. Flexibiliteit bij zorginstellingen in kaart brengen of op een andere plek realiseren. Ook belangrijk is dat we moeten uitzoeken wie dat gaat financieren. De verbinding tussen wel en niet geïndiceerd zijn is het belangrijkste punt van dit programma. Mensen die geen indicatie hebben zou je ook moeten kunnen opvangen. De verbinding met zorgopleiding ook hier weer maken. Ander punt van belang voor de komende periode met nieuwe zorgontwikkelingen: het digitale netwerk is ontzettend belangrijk. Mensen in afgelegen gebied moet je kunnen helpen met domotica en alarmering; E-help is volop in ontwikkeling. Tenslotte maakt Zorgwaard zich zorgen om het verkrijgen van vrijwilligershulp op termijn. De groep 30-55 jaar verdwijnt uit de regio en de huidige vrijwilligers komen op leeftijd. Vrijwilligerswerk moet meer naar projectmatige aanpak. Blijven benadrukken dat deze groep heel wezenlijk wordt, maatschappelijk en niet alleen bedrijfs-economisch.

Protestantse Gemeente Mijnsheerenland

Dominee W.H. Hendriks, 05-06-2018

De programmacommissie bracht een bezoek aan ds. Hendriks van de Laurentiuskerk in Mijnsheerenland. De kerk heeft een belangrijke sociale functie in het dorp, onder andere op het gebied van jeugd. Om dit jeugdwerk te kunnen verrichten ontvangt de kerk subsidie. Men wil graag ook in de toekomst dit werk voortzetten maar dat kan niet zonder subsidie. Er zijn burgerlijke gemeenten die geen subsidie verlenen aan organisaties met een religieus karakter. De nieuwe subsidieverordening is dus heel belangrijk voor het voortbestaan van het clubwerk. Rondom de kerk hangt regelmatig jeugd dus extra inzet van jongerenwerk is gewenst.

De Laurentiuskerk is een kerkgebouw uit 1445 en heeft regelmatig onderhoud nodig. Om dit te kunnen uitvoeren is een helder standpunt van de lokale overheid nodig: welke waarde heeft cultureel erfgoed voor de gemeente Hoeksche Waard? Samen met de eigenaren van historische gebouwen en monumenten zou de gemeente

Hoeksche Waard op zoek kunnen naar fondsen en subsidie voor onderhoud en renovatie.

Dominee Hendriks wil graag een ontspannen verhouding tussen kerkelijke gemeente en burgerlijke gemeente. Ze kunnen elkaar juist versterken en helpen. Overleg (bijvoorbeeld jaarlijks) tussen alle kerken en de burgerlijke gemeente (zoals nu ook al in Korendijk gebeurt) wordt op prijs gesteld. Natuurlijk kan dat overleg tussen en met kerken ook op dorpsniveau worden gevoerd. De dominee vindt het tot slot heel belangrijk dat er ook in de toekomst aandacht blijft bestaan voor de kleine dorpen. Nu heeft hij goed contact met raadsleden en wethouders en hecht daar sterk aan. In de nieuwe gemeente Hoeksche Waard hebben de politici en bestuurders een veel groter gebied en veel meer inwoners om de aandacht over te verdelen dan nu. Betrokkenheid bij alle dorpen en inwoners is daarom volgens dominee Hendriks een speerpunt voor de nieuwe gemeente.